

Příprava dítěte na školu z pohledu rodiny

Hana Hřebačková

Bakalářská práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana Hřebačková**
Osobní číslo: **H14670**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Příprava dítěte na školu z pohledu rodiny**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury v oblasti přípravy dítěte na školu.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti předškolní výchovy, školní zralosti.
Příprava metodiky výzkumné části, stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu metodou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat a následné vytvoření doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy. Brno: Computer Press, 2010. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-251-2569-4.

BUDÍKOVÁ, Jaroslava, Pavla KUNCOVÁ a Patricie KRUŠINOVÁ. Je vaše dítě připraveno do první třídy?: Ico potřebuje budoucí prvňáček umět a znát. Brno: Computer Press, 2004. Rozvoj osobnosti (Computer Press). ISBN 80-7226-637-3.

EPSTEIN, Joyce Levy. School, family, and community partnerships: preparing educators and improving schools. 2nd ed. Boulder, CO: Westview Press, c2011. ISBN 978-08-133-4447-8.

KROPÁČKOVÁ, Jana. Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let. Praha: Portál, 2008. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-359-8.

ŠULOVÁ, Lenka. Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-542-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Barbora Petrů Puhrová

Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

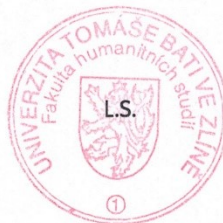
25. listopadu 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2017

Ve Zlíně dne 25. listopadu 2016

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 9.12.2016

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Předkládaná práce ve svém obsahu seznamuje s důležitostí přípravy předškolních dětí na přechod do základní školy, a to zejména s ohledem na přípravu realizovanou v rodinách dětí. Teoretická část nejprve seznamuje s pojmy jako je školní zralost a připravenost, odklad povinné školní docházky. Dále prezentuje zákonitosti správného vývoje dítěte v předškolním věku. Stručně nastiňuje i oblast výchovy v předškolních institucích, ale hlavní část je zaměřena právě na úlohu a schopnosti rodičů v přípravě svého dítěte. Práce rozebírá jednotlivé oblasti školní přípravy a možnosti rodičů v jejich rozvoji. Praktická část bakalářské práce je kvantitativního typu. Formou dotazníku u dotazovaných respondentů zjišťují, jaké přístupy a metody používají rodiče v přípravě svých dětí na vstup do základní školy.

Klíčová slova:

Předškolní výchova, předškolní věk, rodina, školní zralost, školní připravenost

ABSTRACT

This thesis is introducing the importance of preparation of preschool children for their transition into basic school, mainly reflecting on their preparedness realized within their families. The work firstly introduces the main terms such as school maturity and preparedness, and the postponement of compulsory school attendance. Next it presents rules of correct development of a child in preschool age. It also outlines briefly raising of children in preschool institutions, but the main part is focused on the role and skills of parents in preparedness of their child. The thesis is analyzing specific areas of school preparedness and the options of parents on how to develop their children. The practical part of the thesis is quantitative, and using a questionnaire it identifies what approaches and methods the asked respondents use in preparedness for entering elementary school of their children.

Keywords:

Preschool education, preschool age, family, maturity for elementary school, preparedness for elementary school.

Děkuji své vedoucí práce Mgr. Barboře Petřů Puhrové za odborné vedení, cenné rady a spolupráci. Dále děkuji své rodině za podporu, trpělivost a lásku, kterou mi při studiu projevovali.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST	12
1.1 DIAGNOSTIKA ŠKOLNÍ ZRALOSTI A PŘIPRAVENOSTI	14
1.2 ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	15
2 PŘÍPRAVA NA PŘECHOD Z MATEŘSKÉ ŠKOLY DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY	18
2.1 VÝVOJ DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	18
2.1.1. Motorický vývoj	19
2.1.2. Kognitivní vývoj	19
2.1.3. Sociální a emoční vývoj	21
2.2. PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ.....	22
3 RODIČE V PŘÍPRAVĚ DÍTĚTE NA NÁSTUP DO ŠKOLY	26
3.1 PŘÍPRAVA KRÁTKODOBÁ, STŘEDNĚDOBÁ A DLOUHODOBÁ.....	29
3.2 SPOLUPRÁCE RODINY A MATEŘSKÉ ŠKOLY	34
3.3 ROLE UČITELKY V MŠ Z POHLEDU RODIČŮ.....	35
3.4 EDUKATIVNĚ STIMULAČNÍ SKUPINY	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
4 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ RODIČŮ PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ	38
4.1 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A VÝZKUMNÉ PŘEDPOKLADY	38
4.2 METODA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	38
4.3 RESPONDENTI VÝZKUMU A ORGANIZACE VÝZKUMU	40
4.4 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ A JEJICH VYHODNOCENÍ	40
5 DOPORUČENÍ DO PRAXE	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61

ÚVOD

Ať už dítě navštěvuje mateřskou školu nebo ne, v době, kdy jej čeká nástup na základní školu, se před ním otevírá obrovské množství nových podnětů, pocitů, lidí, povinností a dalšího. Pro předškoláka je nástup do základní školy velkým mezníkem. A nejen pro předškoláka, ale i pro rodiče. Jsou to totiž právě oni, na jejichž bedrech leží příprava dítěte na vstup do základní školy, a to i tehdy, když dítě navštěvuje mateřskou školu. V rodině tráví totiž dítě nejvíce času.

Rodiče jsou s dítětem od jeho narození většinou každý den, tudíž svým chováním a konáním mu již od mala vštěpují vzory chování a společenských norem. Svou péčí se zaslouhují o jeho kognitivní, fyzický i sociální vývoj. Měli by být dítěti oporou, ale současně by jej měli podněcovat k vlastní samostatnosti a podporovat jeho individualitu a osobnost. Měli by jej učit, jak se oblékat, jak se najíst, jak se chovat ke kamarádům nebo cizím lidem. I takovými běžnými aktivitami se rodiče mohou zasloužit o to, že jejich dítě bude v pravý čas správně a dostatečně kvalitně připravené na vstup do povinného vzdělávání. Podceňují-li tyto a další důležité činnosti pro přípravu dítěte, mohou se negativně podepsat na tom, že jejich dítě v čase běžném pro nástup do základní školy nebude dostatečně zralé a připravené. Významně může ještě pomoci mateřská škola, ale i tak hrají rodiče v přípravě dítěte bezesporu velmi významnou, ne-li hlavní roli.

Proto se tato bakalářská práce s názvem „Příprava dítěte na školu z pohledu rodiny“ zaměřuje ve svém obsahu na skutečnost, jak se mohou a mají rodiče podílet na přípravě dítěte před nástupem do základní školy. Příprava dítěte ze strany rodiny bude v práci chápána zejména z pohledu podpory jeho vývoje v oblasti psychické, sociální, kognitivní i fyzické tak, aby dítě zvládlo naplnit požadavky na definici školní zralosti a připravenosti. Cílem práce je zjistit, jak rodiče přistupují k přípravě dítěte na školu a jaké formy činností využívají k přípravě dítěte na povinnou školní docházku.

Text bakalářské práce je rozdělen na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části je nejprve vysvětleno, co je školní zralost a připravenost, jakými dovednostmi a schopnostmi předškoláků se naplňuje, jak je možné ji diagnostikovat, včetně zmínění případného odkladu povinné školní docházky ve chvíli, kdy dítě připravené a zralé není. Druhá kapitola sleduje souvislosti přípravy na přechod do základní školy, zejména s ohledem na definování motorického, kognitivního a sociálně-emočního vývoje předškoláka, současně s vývojovými úkoly tohoto období. V rámci této kapitoly je potom objasněna i příprava v mateřské škole.

Poslední kapitola se již zaměřuje výlučně na problematiku přípravy předškolních dětí v rodinách. V této kapitole jsou prezentovány oblasti, na které by se rodiče při přípravě svého potomka měli zaměřovat a jakým způsobem, nastíněna je i otázka spolupráce rodiny a školy v této oblasti, ale i úlohy učitelky mateřské školy z pohledu rodičů. Zmíněny jsou i edukačně-stimulační skupiny jakožto skupiny podporující rodiče v přípravě jejich předškoláka. Následuje už poté praktická část práce. V té je provedeno, interpretováno a analyzováno dotazníkové šetření u rodičů předškoláků. V dotazníku jsou rodiče dotazováni na různé oblasti přípravy předškoláka, na přechod na základní školu. Cílem praktické části je zjistit, jak reálně probíhá v dotázaných rodinách tato příprava.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST

Na začátku kapitoly je zapotřebí si definovat základní pojmy této kapitoly, kterými jsou školní zralost a připravenost. Uvedené pojmy definují různí odborníci. Například Bednářová a Šmardová (2010, s. 2) vymezují školní zralost jako dosažení jistého stupně vývoje (v oblasti fyzické, mentální, emocionálně-sociální), aby se dítě zvládlo bez problémů zapojit do výchovně-vzdělávacího procesu; nebo minimálně bez větších problémů, ideálně s radostí a dychtivostí. Jucovičová a Žáčková (2014, s. 24) obdobně hovoří o způsobilosti dítěte k absolvování školní výuky, jejímž předpokladem je jistá úroveň rozvoje jazyka a myšlenkových operací, schopnost udržet pozornost a soustředění a jistá úroveň sociálních dovedností. Dittrich (1993, s. 19) školní zralost také obdobně popisuje jako „*fyzickou a psychickou připravenost dítěte na školu, která mu umožňuje optimální zapojení do vyučovacího procesu bez nebezpečí ohrožení fyzického a duševního zdraví při školní zátěži.*“ Doplnit je dále možné ještě fakt, že školní zralost prezentuje výsledek biologického zrání nervového systému a komplexní prozatímní zkušenosti dítěte.

Jucovičová a Žáčková (2014, s. 24) uvádí, že školní zralost v sobě zahrnuje složku fyzickou, tělesnou, poté zralost psychickou, kterou lze nazvat i zralostí psychosociální, neboť zralost psychická souvisí rovněž se zralostí sociální (jejich posuzování viz kapitola 1.1 Diagnostika školní zralosti a připravenosti). Ladd a kol. (2006, s. 115-150) uvádí, že velkou úlohu na školní zralosti hraje právě složka sociální, neboť ve škole se bude muset dítě setkávat a komunikovat s dalšími dětmi a je tak důležité, jaké sociální zkušenosti zatím dítě ve vývoji získalo. Bednářová a Šmardová (2010, s. 2) poté doplňují, že školní připravenost v sobě zahrnuje kompetence ve sféře kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní a fyzické. Dítě tyto kompetence nabývá a rozvíjí prostřednictvím vzdělávání a sociálních zkušeností (hlavně v mateřských školách).

Druhým pojmem je školní připravenost. Tu například Kořátková (2008, s. 114) vymezuje jako pedagogický pohled na úroveň stavu připravenosti dítěte na začátek vzdělávání ve škole. Školní připravenost pak v tomto ohledu vymezuje jako „*...způsobilost a stav rozvoje obecných a praktických vědomostí, dovedností a návyků, které umožní dítěti pokračovat ve svém vývoji prostřednictvím školního vzdělávání (na úrovni kurikula/programu dané školy, které můžeme ve vztahu k dítěti vybírat)*“. Jucovičová a Žáčková (2014, s. 24) doplňují, že školní připravenost je předpokladem školní zralosti a je možné ji pojímat jako připravenost ke školní práci.

Je třeba zde uvést skutečnost, že v oblasti školní zralosti existují určité rozdíly mezi dívkami a chlapci. Dívky dosahují školní zralosti ve většině případů dříve. Rovněž jejich prospěch v první třídě bývá lepší, než prospěch chlapců. Má se také za to, že mentální výbava dívek bývá univerzálnější, u chlapců má zase povahu specializovanější. Ovšem faktem je, že tyto rozdíly bývají nepatrné a hodně často jsou odvislé od situace (Langmajer a Krejčířová, 2006, s. 218). Školní zralost je možné posuzovat v rámci několika kompetencí.

Kompetence, kterých by mělo dítě v rámci předškolního věku dosáhnout detailněji rozebírá Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (MŠMT ČR, 2014, s. 9–13). Jde o následující kompetence:

1. **Kompetence k učení** – dítě by mělo zvládnout se soustředěně dívat, zkoumat, objevovat, chápat souvislosti, experimentovat, získané vědomosti by mělo umět zvládnout používat v praxi a při dalším vzdělávání, mělo by mít základní povědomí o svém okolí, světě, kultuře aj., vzdělávat by se mělo jak spontánně, tak i cíleně, mělo by se zvládat učit hodnotit své pokroky apod.
2. **Kompetence k řešení problémů** – dítě by si mělo všimnout věcí kolem něj i problémů v blízkém okolí, mělo by některé problémy, na které stačí, zvládat, opakované problémy by mělo zvládnout již řešit samo, při zvládání myšlenkových i praktických záležitostí zvládne využívat logických, matematických i empirických operací, nemělo by se bát dělat chyby apod.
3. **Kompetence komunikativní** – dítě by mělo hovořit ve správně formulovaných větách, samo sdělovat vlastní myšlenky, informace, otázky i odpovědi, chápat, co slyší, používat v komunikaci i mimiku, gesta aj., zvládat dovednosti předcházející čtení a psaní, postupně si rozšiřovat slovní zásobu a aktivně ji používá k lepší komunikaci s lidmi aj.
4. **Kompetence sociální a personální** – dítě by se mělo samo zvládnout rozhodnout o tom, co bude dělat a jak, dětským způsobem vyjádřit emoce a takt vůči ostatním, pomáhat slabším, identifikovat nevhodné chování, napodobovat vzory prosociálního chování a mezilidských vztahů, které vnímá ve svém okolí, umět pochopit, že se lidé liší a být tolerantní vůči jejich rozdílnostem a specifikům apod.
5. **Kompetence činnostní a občanské** – dítě by mělo zvládnout své aktivity a hry plánovat, organizovat, regulovat a hodnotit, zvládnout rozpoznat a využívat své slabé i silné stránky, mělo by mít smysl pro povinnost ve hře, práci i vzdělávání se.

Ů

1.1 Diagnostika školní zralosti a připravenosti

Zdali je dítě připravené a zralé na nástup do základní školy, je třeba nějakým způsobem zjistit. K tomu je možné využít několik možností. Pro hodnocení, zdali bude dítě schopno akceptovat požadavky první třídy, se využívá například orientačního testu školní zralosti, dále je možné využít i jiná specializovaná vyšetření. Úvodní orientační zkouška se skládá většinou ze čtyř navazujících úloh (Vališová a Kasíková, 2007, s. 305–306):

- kresba mužské postavy („namaluj tužkou pána“),
- trojici geometrických tvarů (kříž, kruh, čtverec),
- opsání psacího písma (obkresluje se krátký napsaný text),
- obkreslení vybraných deseti bodů.

Po úvodní orientační zkoušce nato navazuje zhodnocení každé úlohy zkušeným posuzovatelem, a to na pětibodové škále, kde jeden bod prezentuje nejlépe povedené zadání a pět bodů je nejhůře uskutečněné zadání. Další orientační zkouška se může skládat z obkreslovacího testu „hvězd a vln“. Na uvedená základní vyšetření pak obvykle navážou celková šetření, která se zaměřují na zručnost, řečové dovednosti a inteligenci dítěte a případné fyzické a psychické schopnosti a další vlastnosti a dovednosti, které by mohly ovlivnit budoucí školní úspěšnost žáka (Vališová a Kasíková, 2007, s. 305–306).

Fyzická (tělesná) zdatnost a současně i zdravotní stav vhodný pro vstup do základního vzdělávání se posuzuje dětským lékařem, případně i dalšími odborníky, kteří mají z různých příčin dítě v péči (dětský neurolog, imunolog, alergolog aj.). V rámci komplexního hodnocení školní zralosti se na základě získaných podkladů od lékařů či dalších odborníků vyjadřuje i poradenský psycholog, eventuálně i speciální pedagog (Jucovičová a Žáčková, 2014, s. 25-26).

Aby dítě zvládalo ve škole čtení, psaní a počítání, musí dosáhnout dostatečné úrovně rozumových schopností a rovnoměrnosti vývoje v konkrétních oblastech. V tomto smyslu je třeba hodnotit, jestli dítě odpovídá vývojově vrstevníkům nebo za nimi trochu zaostává, případně se zdá být dokonce opožděné; nebo se nezralost týká jen některé z dílčích oblastí (a potom v jaké míře). U dětí, jejichž kognitivní schopnosti se obecně vyvíjí pomaleji nebo

kteře zřetelně zaostávají ve vývoji, je většinou lepší zajistit odklad školní docházky a současně jim věnovat zvýšenou péči. Některé děti disponují dobrými rozumovými schopnostmi, ale problémy se u nich objevují např. v grafomotorice. Následně je třeba dítě motivovat k aktivitám, které podporují a rozvíjejí danou oblast. Rozhodnutí o zahájení školní docházky nebo odkladu potom může být otázkou zhodnocení míry nezralosti konkrétní oblasti v kombinaci i s dalšími faktory (například jak je dítě snaživé a trpělivé, pokud se mu něco nedaří; jak se vyrovnává s neúspěchem, jak se soustředí). Poté zde mohou být děti, které mají mimořádné nadání a ve svých dovednostech naopak převyšují nad dětmi stejného věku (například už umí číst a počítat), mají většinou i hlubší zájmy a znalosti. U takových dětí lze zahájit školní docházku před dosažením šesti let, ovšem mělo by to být vždy hodně důsledně zvaženo; oproti tomu může být jiná složka vývoje nevyzrálá (např. grafomotorika, sociální dovednosti) a dřívější zahájení školy by pro dítě nemuselo být vhodné (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 3).

1.2 Odklad povinné školní docházky

Pokud ředitel na základě doporučení poradny či lékaře zhodnotí, že budoucí prvňáček není dostatečně fyzicky či psychicky vyspělý, může mu být ředitelem školy udělen po písemné žádosti rodičů **odklad**. Odklad povinné školní docházky se řídí zejména § 37 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Ten uvádí, že: „*Není-li dítě tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte v době zápisu dítěte k povinné školní docházce podle § 36 odst. 4, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení nebo a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.*“

Odložený čas by měl být využit podle doporučení pedagogických pracovníků k překonání diagnostikovaných potíží, k přípravě dítěte na požadavky první třídy a úspěšnému plnění úlohy žáka. Pro jejich řešení lze využít různé rozvíjející a nápravné přístupy, které jsou voleny podle vlastních potřeb a současné situace: přihlášení školně nepřípraveného dítěte do mateřské školy a pedagogická práce podle určení v individuálním programu; přihlášení do speciální třídy MŠ (např. pro děti s vadami řeči, mentálně opožděné); zařazení do přípravné třídy ZŠ, či do skupinových setkávání pro děti z menšinových etnických skupin,

eventuálně z méně podnětného prostředí (schůzky jsou realizovány v průběhu školního roku v ZŠ nebo v pedagogicko-psychologické poradně, ve specializovaném nízkoprahovém centru pro neorganizovanou mládež); speciální typy podpůrných programů, které se mohou zaměřovat na specifické oblasti vývojových deficitů nebo na řízené učení, při němž s dítětem pracuje jeho rodina podle rad či dítě dochází do poradenského zařízení či navštěvuje „přípravné kurzy“ ve škole (Vališová a Kasíková, 2007, s. 305–306).

Pokud se u dítěte, které již nastoupilo do prvního ročníku povinné školní docházky, objeví v oblasti tělesné nebo duševní nevyzrálост v průběhu prvního pololetí, může ředitel školy se souhlasem rodičů žákovi ještě **dodatečně odložit začátek povinné docházky** na další rok (zákon č. 561/2004 Sb., § 37). Vališová a Kasíková (2007, s. 305–306) však doplňují, že je důležité jakýkoliv odklad důsledně zvážit, probrat všechny možnosti se zkušenými poradenskými pracovníky a dítěti záležitost citlivě vysvětlit. Zklamání dítěte z faktu, že se podle předpokladu nestane prvňákem, se může negativně odrazit na jeho sebevědomí i jeho vztahu k učení („Nestačím na to, nezvládnou školu, jako ostatní“). U odkladu také obecně platí, že není udělen proto, aby si dítě mohlo prodloužit dobu lehkovážných dětských her. Náležitá vzdělávací práce, která je adekvátně střídána s odpočinkem a s hrou, by měla pomoci s přípravou na školu a s žádoucím plněním žákovských povinností v následujícím roce.

Na základě uvedených předpokladů, respektive kritérií školní zralosti, připravenosti, je možné si vyprofilovat jisté typy dětí, u nichž je vhodné důkladně zvažovat započetí školní docházky nebo případný odklad (Bednářová a Šmardová, 2010, s.7):

- děti zdravotně ne úplně v pořádku,
- děti se zjevným opožděním kognitivního vývoje,
- děti s pomalejším nebo nerovnoměrným kognitivním vývojem,
- děti se zřetelnější nezralostí v určité z dílčích oblastí kognitivního vývoje,
- děti nezralé co se týče práceschopnosti,
- děti nezralé v emocionálně-sociální oblasti.

Bednářová a Šmardová (2010, s.7) pak ještě uvádí, že podobně jako v životě, tak ani při rozhodování o započetí školní docházky někdy žádná kritéria, poučky nepomohou. Je třeba se rozhodovat i citem, intuitivně, a podle zkušeností. Musí se zohlednit i jiné faktory, jako je například momentální životní situace dítěte, jeho rodiny. U dítěte třeba nemusí být zjištěny žádné vývojové problémy nebo stopy nepřipravenosti pro zahájení školy, ovšem

nachází se v takové životní situaci, která klade větší nároky na jeho psychiku (rozvod rodičů; bouřlivé hádky mezi rodiči; smrt některého z rodičů či někoho z rodiny, stěhování aj.).

Nebo může být dítě zralé, nenacházet se v žádné životní krizi, a rodiče i tak chtějí odklad. Často argumentují tím, že dítě je zatím hravé a dětské a nechtějí ho ošidit o „bezstarostné dětství“, nechtějí nikam spěchat a za rok bude podle nich dítě šikovnější a úspěšnější. V tomto ohledu lze hovořit spíše o „školní nezralosti rodičů“. Nejsou připraveni na to, že jejich potomek zkrátka vyrostl a měli by všichni přijmout nové povinnosti, změnu v organizaci rodiny aj. Důvodem může být také nejistota, jak jejich dítě školu zvládne, mohou mít zbytečný strach ze školy, který může plynout z jejich vlastní zkušenosti nebo zkušenosti někoho z okolí. Setkat se lze ale i s rodiči dětí nezralých, na školu nepřipravených, kteří ignorují doporučení ať už učitelů mateřské školy, či jiných odborníků, a dítě do základní školy přes nedoporučení pošlou. Pak na to často doplatí samo dítě. Výjimeční jsou poté rodiče, kteří si o svém dítěti myslí, že má nadměrné schopnosti a chtějí předčasný nástup. Obvykle si ale nechají vysvětlit, že se nejedná úplně o nejlepší nápad. Někdy je ovšem žádost o předčasné zahájení školní docházky naprosto oprávněná. Závěrem je možné říci, že pro zralé dítě je správné zahájit školní docházku; pro nezralé dítě je lepší odklad (Bednářová a Šmardová, 2010, s.7).

2 PŘÍPRAVA NA PŘECHOD Z MATEŘSKÉ ŠKOLY DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Nástup dítěte do školy je do možné chápat jako důležitý vývojový mezník jeho psychosociálního vývoje. Při pozorování konkrétní periodizace psychického vývoje, které vyplývají z různých teoretických rámců nebo vývojových přístupů, většina odborníků se shoduje na tom, že se za důležitý vývojový zlom se považuje věk dítěte mezi 5 a 7 lety. Podobně to vidí i pediatři, kteří charakterizují čas, kdy v ČR děti nastupují do školy, jako etapu zlomovou. Dochází ke změně tělesné proporce dítěte, mění se odolnost jeho těla vůči infekčním nemocem, významné změny se odehrávají v průběhu osifikace kostry (Šulová, 2014, s. 17). Není to však vše, vstup na základní školu na dítě klade nemalé úkoly, ať už co se týče jeho vývoje, tak i výchovy v rodině či v rámci mateřské školy.

Langmajer a Krejčířová (2006, s. 106) uvádí konkrétní vývojové úkoly předškoláka, které by mělo splňovat dítě připravené na vstup do základní školy:

- v celém svém předchozím vývoji se naučilo takové vědomosti a návyky, které se od něj na začátku školní docházky vyžadují,
- dítě by mělo na konci vývojového období předškolního věku disponovat adekvátně rozvinutou aktivní pozorností a přiměřeně vyvinutými intelektovými schopnostmi,
- dítě by mělo být patřičně motivováno k budoucímu systematickému vyučování v základní škole.

2.1 Vývoj dítěte v předškolním věku

Předškolní věk je obvykle charakterizován věkovým rozpětím od 3 do zpravidla 6 let. Ukončení vývojové etapy předškolního věku není vytyčeno výhradně fyzickým věkem, ale spíše sociálně, nástupem do základní školy. Ten může proběhnout nezávisle na věku, z toho důvodu může konec tohoto období oscilovat v rozmezí jednoho, případně i několika let (např. při odkladu povinné školní docházky) (Vágnerová, 2005, s. 173-174). Koťátková (2008, s. 12) následně dodává, že obecněji lze období předškolního věku charakterizovat celým věkovým rozpětím od narození dítěte až do šesti let věku, ve kterém má dítě v ideálním případě nastoupit do základní školy. V této práci však bude za období předškolního věku

považováno období od 3 do 6 let věku dítěte. Na období předškolního věku lze nahlížet z tří rozlišných pohledů.

2.1.1. Motorický vývoj

Co se týče motorického vývoje dítěte ve věku tří let, lze již u něj zaznamenat zvládnání pohybů svých rukou na takové úrovni, že nemá problém s napodobováním různých směrů čáry – dokáže napodobit vertikální, horizontální i kruhové čáry, i kdyby jen podle předlohy. Kvalita motorického (ale i kognitivního a emocionálního) vývoje se u dítěte tohoto věku projeví zejména v kresbě. Ve třetím roce života by již předškolák měl zvládnout namalovat křížek, v pátém roce života by měl dokázat napodobit čtverec a kolem šesti let věku trojúhelník (Langmajer a Krejčířová, 2006, s. 88).

Jakabčič (2002, s. 41) dodává, že v předškolním období se zpomaluje tempo vývinu, jak ve fyzické, tak duševní oblasti (na rozdíl od předešlých období). Fyzické změny jsou méně výrazné, zřetelně pokračuje vstup dítěte do života společnosti, dítě začíná poznávat samo sebe, svět, v němž žije. Dochází ke zřetelnému zlepšení mobility dítěte, zvládnání základních sebeobslužných činností (samo se nají, obleče, zaváže si tkaničku, ovládá hygienické návyky aj.). Pohyb už dítěti nečiní žádné potíže, samo běhá, skáče, leze po žebříku, naučí se bruslit apod.

Dítě v předškolním období vyroste zhruba o 5 až 7 cm, protáhnou se mu končetiny a vyvíjejí se souměrnější rozměry mezi tělem a hlavou. V průměru předškolák přibere 2 až 3 kg za rok. Dítě začíná být hbitější, pohyby bývají elegantnější, dokáže v rámci společných aktivit s rodiči či dospělými hodně dobře sledovat a napodobovat sportovní aktivity. Je to ideální doba pro zahájení sportů, jako je například lyžování, bruslení, jízda na kole. Hry v této vývojové etapě bývají hodně často spojeny s pohybem – sbíhání a vybíhání do schodů, hopsání, skákání, lezení po žebříku, seskakování z výšky, stoj na jedné noze, házení. Potřeba těchto pohybů souvisí s výrazným růstem dlouhých kostí a jejich chrupavčitých zakončení (Šulová, 2014, s. 43).

2.1.2. Kognitivní vývoj

Kognitivní neboli rozumový vývoj předškoláka se odehrává v rámci fáze názorného (intuitivního) myšlení. Dítě už postupně začíná používat pojmy, ovšem jeho úsudek je pořád spoután s názorem někoho jiného, tím, co vidí, případně si představuje. Myšlení dítěte bývá vesměs prelogické, nedochází k respektování všech důležitých skutečností, z určitého pohledu

je subjektivně zkreslené. V myšlení se objevuje egocentrismus, děti zatím úplně nechápou, že má někdo jiný odlišný názor od toho jejich. Pro myšlení je také typická magičnost, která poskytuje možnost pozměňování skutečnosti podle vlastního přání, které plyne z názoru, že vlastní představou, pojmenováním lze realitu pozměnit. U předškoláků je navíc typické, že neživým objektům přisuzují ne výjimečně lidské vlastnosti. Během 5. až 6. roku už by dítě mělo zvládnout vyvozovat přiměřený morální úsudek (Jakabčič, 2002, s. 43-44).

Období mezi 3. a 6. rokem prezentuje čas zkvalitňování řečových dovedností. Dochází k rozšiřování slovní kapacity (v 5 letech dítě používá průměrně zhruba 2 000 slov a v 6 letech 3 000 slov) se značnými individuálními odlišnostmi. Jde také o dobu, kdy dochází k učení se gramatickým pravidlům – snadné stupňování, časování a skloňování, které se mnohdy projevuje skrze jednoduché analogie. V předškolním období navíc převažuje komunikativní složka řeči – řeč představuje vesměs dorozumivací prostředek a hraje důležitou úlohu v procesu sociální integrace dítěte do skupiny i v rozšiřování akčního rádiu během interakce dítěte s personálním i předmětným prostředím. Během předškolního období pomalu odeznívá patlavost, objevovat se ještě mohou potíže s náročnějšími písmeny (ř, r, č), které se ale obvykle do nástupu do školy samy upraví. Dochází i ke zvětšení rozsahu i složitosti vět, dítě používá souvětí souřadná i podřadná, zvyšuje se také zájem předškoláka o řeč – dokáže už delší dobu poslouchat čtený text (Šulová, 2014, s. 48-49).

Rozvoj poznávacích procesů má vliv i na sebepojetí dítěte. Předškolák na sebe sama bere názory dospělých nekriticky tak, jak mu je oni sami prezentují. Samo o sobě dítě rovněž přemýšlí, ovšem se sklony k fantazijnímu zkreslení sebepojetí. Součástí dětské totožnosti se v tomto vývojovém období stávají i různé sociální role, kdy jedna z nich je role chlapecká či dívčí. Zmíněný egocentrismus se u předškoláků objevuje i při vnímání prostoru. Předškolák mívá tendence přeceňovat rozměr blízko položených objektů (jeví se mu větší), a podceňovat ty dále se nacházející (jeví se mu jako menší). Dítě v tomto věku navíc neumí odhadovat prostorové vztahy, posuzuje je podle toho, jak je chápe, tj. jaké se mu jeví (Vágnerová, 2005, s. 179-181). Zhruba ve čtyřech letech věku dítěte se také posouvá vývoj inteligence z úrovně předpojmové (symbolické) na vyšší úroveň názorového (intuitivního) myšlení. Dítě uvažuje v celostních pojmech, které se formují podle vyobrazení podstatných podobností. Předškolák by měl již v tomto období dokázat vyvozovat závěry, na druhou stranu jsou uvedené úsudky plně závislé na názoru, obvykle na vizuální podobě (Langmajer a Krejčířová, 2006, s. 90).

Paměť je v tomto vývojovém období převážně bezděčná. Až kolem pátého roku věku se začíná rozvíjet záměrná paměť. Převládá paměť mechanická. Tu využívá u předškoláků mnoho institucí k vytvoření základů výuky cizího jazyka. Je možné se setkat s mnohými velmi dobrými jazykovými učebnicemi pro předškoláky, které tuto velkou volnou kapacitu mechanické paměti a zvědavost dětí umí dostatečně využít. Paměť se jeví spíše jako konkrétní. Předškolák si už lépe zapamatuje konkrétní události než slovní líčení. Převládá paměť krátkodobá, ačkoliv mezi 5. a 6. rokem už se objevuje i paměť dlouhodobá (Šulová, 2014, s. 47-48).

Dominantní aktivitou dítěte tohoto vývojového období je hra, která se rovněž může podstatně projevit na jeho dalším rozvoji. Hrou může dojít k rozvoji jeho vnímání, myšlení a učení, ale i schopnosti emocí, které jsou základem mezilidských vztahů. Skrze hraní her se děti začínají učit obvyklým zvyklostem, jako jsou základy hygieny a oblékání, čištění zubů atd. Předškolní děti rády hrají i hry, při kterých lze využívat jejich fantazii a hrát si s někým vymyšleným. V předškolním období jde často o klasickou hru, při které si vystačí i samy s „imaginárním přítelem“. V předškolním období ale děti upřednostňují také hry společné, včetně společných cílů hry (Ptáček a Kuželová, 2013, s. 34).

2.1.3. Sociální a emoční vývoj

Sociální a emoční rozvoj předškolního dítěte se odehrává zejména v rodině. Dítě si osvojuje v rodině nejvýznamnější pravidla chování, se kterými se postupně ztotožňuje. Zatím bylo pro předškoláka důležité hlavně to, jestli bude za jejich dodržení následovat pochvala či trest. V předškolním období se děti učí žádoucím způsobům chování, především prosociálního, které akceptuje práva ostatních. Rodiče jsou pro předškoláka vzorem jiných rolí, vzorem, s nímž se identifikují. V tomto vývojovém období se pomalu uvolňuje sepjetí s rodinou a dospělými. Předškoláci začínají navazovat vztahy se svými vrstevníky. Při volbě kamarádů u dětí hraje největší roli to, aby tito kamarádi měli stejné potřeby a zájmy. Ve vrstevnické skupině se nato pozvolna diferencují jednotlivé vztahy, přičemž se předškoláci učí soutěžit i spolupracovat (Vágnerová, 2005, s. 223-240).

Na sociální a emoční rozvoj dítěte mají v tomto věku kromě rodiny vliv i různé sociální instituce, s nimiž se děti setkávají. Takové instituce ovšem významně mění svou podobu, díky čemuž se sociální zkušenosti současných předškoláků zpravidla výrazně liší od sociálních zkušeností předškoláků z dob minulých. Charakteristickým zařízením tohoto věku dítěte je mateřská škola, která má předškolákovi poskytovat informace a jiné zkušenosti

v kontaktu se světem dospělých. Vliv mateřských škol na sociální rozvoj dítěte se ale významně odvíjí od intelektuálního a sociálního vývoje dítěte. Prostředí mateřské školy má momentálně na rozvoj dítěte pořád větší význam (děti tam tráví hodně času, často už od útlého věku, neboť rodiče musí často brzy nastoupit do zaměstnání apod.). Na bedrech učitelů mateřských škol tak často leží větší část socializace dítěte a jeho výchova k sebedůvěře a sociální kompetenci. Učitelky mohou na rozvoj dítěte zapůsobit výrazně pozitivně, včetně preventivního zásahu či eliminaci problematického chování, včetně příznivého ovlivnění rozvoje sociálních kompetencí dítěte. Mateřská škola může předškolákovi zabezpečit žádoucí vývoj, a to i ve chvíli, kdy mu v rodině dítěte není věnována náležitá pozornost a péče. Vliv mateřské školy může být ovšem i negativní ve chvíli, kdy dítě potřebuje individuální přístup, který mu v mateřské škole není dopřán a u dítěte dochází k potlačení spontánnosti na základě nutnosti podřídit se učitelké autoritě aj. (Hoškovicová, 2006, s. 35-36).

Šulová (2014, s. 18) upozorňuje, že v předškolním období dítě vyžaduje konkrétní partnery do hry a potřebuje si ověřit vlastní zkušenosti v rámci vrstevnické skupiny. Svět, který se kolem něj objevuje, si převádí do reality vlastního světa a doplňuje zkušenostmi s dětmi odlišného věku a s dospělými, i mimo rodinu. Pakliže je pro něj to, co ho obklopuje, nadměru nezřetelné, pomáhá si dětskou konfabulací, případně si vymýšlí. Jde o období, kdy prozkoumává všechno, včetně sama sebe, vlastního těla, ale třeba i společenských pravidel. Prověruje sociální normy, se kterými se setkává v životní realitě, testuje různé sociální role. Proto, aby bylo takto aktivní, musí mít stabilní zázemí, tedy zejména stálé a čitelné rodinné zázemí a rodinné rituály.

Ptáček a Kuželová (2013, s. 32-33) vnímají předškolní období z hlediska sociálního vývoje jako dobu rozkvětu a hry. Děti si hrají rády a systematicky. Typické pro toto období je dále již uváděné osamostatňování dítěte v sebeobsluze. Dítě by se mělo dokázat samo obléct, najíst a realizovat základní úkony běžné denní hygieny. U předškoláků je rovněž možné zaznamenat zvýšenou potřebu socializace.

2.2. Předškolní výchova a vzdělávání

Mezinárodní výzkumy (viz Syslová a kol., 2014, s. 18) potvrzují, že účast dětí v předškolním vzdělávání pomáhá zformovat základy pro celoživotní učení a omezuje nerovnosti ve výsledcích vzdělávání. To dokládá i fakt, že žáci, kteří docházeli do mateřské školy, dosahují

lepších výsledků v testech PISA a častěji se účastní terciárního vzdělávání. Podstata předškolního vzdělávání se zvyšuje především věku před vstupem do primárního vzdělávání. Navíc kvalitní vzdělávání a péče v raném dětství prezentuje jeden z mála efektivních způsobů, jak zlepšit sociální a ekonomické vyhlídky společnosti.

Předškolní vzdělávání se v České republice řídí zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákona č. 178/2016 Sb., s účinností ke dni 1. 9. 2016, a to konkrétně v § 34-35. Školský zákon vymezuje tzv. vzdělávací programy. Pro každý stupeň vzdělání, včetně toho předškolního jsou potom vydávány rámcové vzdělávací programy. Ty definují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání a současně jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, vytváření a hodnocení učebnic a učebních textů aj.). Rámcové vzdělávací programy vytyčují hlavně konkrétní cíle, formy, délku, organizační členění vzdělávání, okolnosti průběhu a ukončování vzdělávání a pravidla pro vytváření školních vzdělávacích programů, stejně jako podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a důležité materiální, personální a organizační podmínky a záležitosti bezpečnosti a ochrany zdraví (zákon č. 561/2004 Sb., § 4).

Mateřské školy nastupují ve výchovném působení u dětí ve věku zpravidla 3 let (novela školského zákona udává i dvou let), či později (nejpozději poslední rok před nástupem na základní školu). Podporují pak výchovné působení rodiny a současně jej rozvíjejí a obohacují. Mateřské školy prezentují v České republice instituce pro předškolní vzdělávání. Podle platného školského zákona jsou pokládány za školy v pravém smyslu, na rozdíl od dob dřívějších, kdy byly považovány za výchovná zařízení. Docházka do mateřských škol je zatím nepovinná. V současné době navštěvuje mateřské školy kolem 80 % dětí, především potom v posledním roce před započítáním školní docházky (Šulová, 2014, s. 40). Kutálková (2010, s. 11) doplňuje, že cílem předškolní přípravy „...*rozhodně není dítě předem naučit číst a psát, aby mu to pak ve škole pěkně šlo, ale zajistit především maximální a harmonický rozvoj schopností, které umožní, aby dítě bylo – až přijde čas – při výuce čtení, psaní a počítání bez větší námahy úspěšné.*“

Vzdělávání v konkrétních školách, tedy i mateřských školách je pak realizováno podle školních vzdělávacích programů (zákon č. 561/2004 Sb., § 5). Školní vzdělávací program mateřské školy musí vycházet z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (viz MŠMT, 2004). Do jisté míry si však Školní vzdělávací program může každá škola upravit podle sebe, podle svých možností a podmínek, okolností aj.

Závazným je tedy Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV). Ten „...vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení. Jsou závazná pro předškolní vzdělávání v mateřských školách, v mateřských školách s programem upraveným podle speciálních potřeb dětí a v přípravných třídách základních škol.“ (MŠMT, 2004, s. 6).

RVP PV dále vymezuje například specifika předškolního vzdělávání. Předškolní vzdělávání by se podle něj mělo přizpůsobovat vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním nárokům předškoláka. Vzdělávací prostředí mateřské školy by mělo být vstřícné, podněcující, zajímavé a obsahově bohaté, aby se v něm dítě cítilo jistě, bezpečně, radostně a spokojeně. Jednou z podstatných zásad předškolního vzdělávání by měl být individuální přístup vůči různým potřebám a možnostem jednotlivých dětí. Rovněž je vhodné uplatňovat aktivity spontánní i řízené, navzájem provázané a vyvážené, a to podle potřeb a možností předškolního dítěte. Didaktický styl učení by měl vycházet z principu vzdělávací nabídky, na individuálním výběru a aktivní účasti dítěte (MŠMT, 2004, s. 6).

Cíle předškolního vzdělávání jsou v RVP PV stanoveny jako rámcové a patří k nim (MŠMT, 2004, s. 10):

- „Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání.
- Osvojení hodnot.
- Získání osobnostních postojů.“

Úkolem předškolního vzdělávání je podpora rozvoje osobnosti dítěte a podílení se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném vývoji. Výchovná práce se uskutečňuje pro tento věk nejvhodnější formou – hrou. U menších dětí a těch, které bývají těsně citově připoutány k matce, je možné se při začátku docházky do mateřské školy setkat s adaptačními problémy, které se projevují zvýšenou separační úzkostí. Pokud nejsou včas patřičně diagnostikovány a výchovně podchyceny, mohou zapříčinit obavy dítěte z dětského kolektivu a nechuti ke škole. Potíže mohou začít již doma a neustávají ani při příchodu do mateřské školy. Dítě může mít problém oddělit se od matky, bývá plačtivé, bojácné, nemluvné a málo družné. Ve vážnějších případech se může u dítěte objevit mutismus (nemluvnost u dítěte,

kteří předtím mluvilo), koktavost, neurotické tiky,¹ enuréza a enkopréza² (Vališová a Kasíková, 2007, s. 338).

Výchova se v mateřské škole zaměřuje na procvičování obvyklých hygienických pravidel (toaleta, stolování), na naučení se norem společenského chování, utváření mezilidských vztahů a osvojování důležitých hodnot. Předškolní vzdělávání by mělo rozvíjet a procvičovat fyzickou zdatnost, řečové dovednosti, jemnou motoriku, práci s různými materiály a barvami, kresbu, estetický rozvoj atd. Práce učitelek mateřské školy formuje podmínky pro pokračování ve vzdělávání na základní škole, ale i v procesu dalšího vzdělávání. Učitelky mohou děti porovnávat mezi sebou, pomáhat méně zdatnějším a slabším, a podle potřeby současně s rodiči využít pomoci pedagogicko-psychologické poradny. Jejich výchovně vzdělávací působení by mělo rovněž pomáhat k vyrovnávání nerovnoměrností vývoje u některých dětí před jejich vstupem do základní školy (Vališová a Kasíková, 2007, s. 338).

V předškolním věku je dítě silně provázáno se svými nejbližšími a ti s ním. V tomto směru je to náročné období, v němž dítě prožívá rozporuplně vlastní pocity zároveň s nejistotami a strachem a podobně to prožívají i rodiče, kteří si současně uvědomují, že by už dítě mohlo a mělo začít zakoušet soužití s vrstevníky, kteří budou tvořit jeho generační skupinu, ovšem zároveň mají strach, jak se všichni budou vyrovnávat s tím, že dítě bude značnou část dne trávit mimo domov. Navíc se mohou cítit nejistí v tom, jak bude dítě v nových podmínkách akceptováno. Rodiče tak mohou začít dítěti opakovaně vysvětlovat, co jej čeká. Doplnit to mohou i tím, co naopak nebude muset dělat v mateřské škole, a to už dlouhou dobu před jeho nástupem do mateřské školy, případně i následně školy základní, pokud dítě předtím do mateřské školy vůbec nedocházelo. Rodič se tak sám může takovým způsobem zbavovat nejistoty a obav z toho, jak dítě přestup na základní školu zvládne a jak ho nové prostředí přijme a přenášet to na dítě (Kořátková, 2008, s. 9).

---

¹ Tik, bezděčně se opakující nerytmický pohyb či hlasová produkce, kterou dítě nedokáže ovládat.

² Enuréza (též enuresis nocturna) prezentuje bezděčné noční pomočování u dítěte (které se již naučilo dodržovat čistotu) a není způsobeno infekční chorobou, neurologickým postižením ani organickou poruchou močového ústrojí. Enkopréza je psychogenně podmíněné znečišťování se stolicí.

3 RODIČE V PŘÍPRAVĚ DÍTĚTE NA NÁSTUP DO ŠKOLY

Rodina je pokládána za základní sociální jednotku společnosti. Většinou by měla být tvořena jedinci, kteří jsou vůči sobě v pokrevním příbuzenství (rodiče a děti, sourozenci) a určitém právním vztahu, který vzniká uzavřením sňatku mezi partnery. Manželství je českou legislativou vnímáno jako trvalé společenství muže a ženy, pro něž se oba rozhodli dobrovolně, a vzniklo zákonným způsobem – sňatkem. I když lze v literatuře nalézt mnoho funkcí rodiny, lze říct, že jednou z nejdůležitějších je vzájemná sociální opora a citová základna. Zamyslíme-li se o roli rodiny v soudové západní civilizaci, kde manželství ztrácí dříve významnou úlohu hmotného zabezpečení, bez kterého by osamocená matka s miminkem jen ztěžka přežívala, je možné zde upozornit, že poslání emočního zázemí, intimity a solidarity mezi členy rodiny prezentuje jeden z hlavních úkolů a jeho nejdůležitější tmelící sílu (Vališová a Kasíková, 2007, s. 324).

V raném předškolním věku je u nás legislativně zakotvena možnost rodičovské dovolené, která umožňuje koncentrovanou starost rodičů, tedy zejména jednoho rodiče – neustále je to nejčastěji matka – která se o dítě do tří let stará za peněžní podpory státu. Jedná se o kvalitativně vysoko uzákoněnou výhodu, kterou převážná většina evropských i amerických států nezná. Vyvstává ze znalostí vývojové psychologie i z dlouhodobých zkušeností vycházejících z jeselské praxe. Na základě těchto informací se má za to, že dítě v tomto věku má potřebu naplnění základní jistoty ve vztazích se svými nejbližšími lidmi. I když se rodinám může finanční podpora státu na mateřské dovolené jevit jako nedostatečná, vztahová blízkost je pro dítě značným přínosem. V prostředí rodiny může dítě přirozeně vyprávět a v lidské společnosti se orientovat poměrně volně, bez starostí, tlaku či nervozity, které by provázely tuto péči, pokud by rodič docházel současně do práce (Kořátková, 2008, s. 15).

Šulová (2014, s. 17) pak upozorňuje, že vstup dítěte do základní školy je často rodiči očekáván s určitou nervozitou, jak se jejich dítěti bude ve škole dařit. S tím pochopitelně souvisí rovněž to, co mohou rodiče a učitelé udělat ve prospěch dítěte, aby se rozvíjelo opravdu harmonicky ve světě, jenž jej obklopuje. Také s tím souvisí, aby se dítě rozvíjelo adekvátně jeho věku, zralosti, mentální kapacitě, příležitostem. Naučit dítě, aby se stalo zvědavým, radostně objevovalo nové poznatky, pozvolna se „zmocňovalo“ vnějšího světa, je procesem dlouhodobým, o který by se měli postarat jeho vychovatelé. Jedním z podstatných mezníků zmíněného procesu je pak nástup dítěte do školy, jehož podstatnou součástí je po-

moc a podpora od rodičů a učitelů, či ideálně spolupráce rodičů a učitelů během tohoto procesu. Fakt, jestli to dokážou a jakým způsobem, hodně významně ovlivní dítě pro budoucí život.

Pospíšilová (2011, s. 171-182) uvádí, že ve vzdělávání dětí lze zaznamenat nerovnosti, které reflektují dosažené vzdělání jejich rodičů. Vzdělanostní úroveň, které rodiče dosáhli, má souvislost se socioekonomickým statusem rodiny. Autorka má za to, že čím vzdělanější jsou rodiče, tím vzdělanější budou zřejmě jejich děti, čím vyšší pozici na imaginárním kariérním žebříčku mají rodiče, tím vyšší pozici budou zřejmě mít jejich děti. Bylo také zjištěno, že děti s vyšším socioekonomickým statusem rodiny mají vyšší vzdělanostní nároky a studijní předpoklady než děti s nižším socioekonomickým statusem rodiny.

Vlastní výzkum Pospíšilové (2011, s. 171-182) zaměřený na rodinu vysokoškoláků a dělníků to však spíše nepotvrdil. Rodina dělníků sice bude zřejmě vždy disponovat menšími kognitivními zdroji než rodina vysokoškoláků, uvedený nedostatek ovšem může řešit různými kompenzačními mechanismy (zejména větší časovou investicí do učení s dítětem). U rodičů vysokoškoláků se zase jejich dítě už od malička připravuje na to, že samo bude na vysokou školu chodit. Také lze říct, že role rodičů v přípravě do školy je odlišná, kdy rodiče dělníci budou spíše používat jednodušší – zejména pamětní – mechanismy učení, které jsou přímo úměrné jejich vzdělání. Rodiče vysokoškoláci pak spíše mechanismy sofistikovanější, které reflektují jejich vlastní vzdělání.

Vališová a Kasíková (2007, s. 324-325) upozorňují na specifika rozvedených rodin. U dětí z rozvedených rodin je možné zaznamenat častější výskyt úzkostných poruch souvisejících s pochybností, jestli samy nezavinily rodičovské hádky. Zmíněné pochybnosti souvisejí s četností školních problémů a v pozdějším věku pak i s rizikovějším chováním, což se všechno může negativně odrazit i v přípravě na vstup do základní školy. Při problematických vztazích s rodiči bývá pro děti komplikovanější identifikovat se s očekávanými rolami dospělých mužů a žen a odpoutat se citově od problémů v rodině. Zmíněné může narušit vztahy k cizím výchovným autoritám (učitelům), emoční vztahy ke spolužákům i řešení různých krizí (lze zaznamenat zvýšenou nedůvěřivost, nestálost, ve vyšším věku až promiskuitu, zkoušení návykových látek, delikvenci atd.).

Vališová a Kasíková (2007, s. 325-326) uvádí, že neurotické problémy a různé poruchy u předškoláků ne výjimečně souvisí s ne úplně vhodnou výchovou. Komplikace v případě na přechod do základní školy může způsobit i fakt, zdali má dítě nějaké sourozence.

Problémy s adaptací v první třídě mívají děti, které jsou jedináčky a dosud se nemusely s nikým o nic dělit. Jedináčci bývají i v dospělosti více sebestřední a skrblíční, než děti zvyklé se dělit od nejtělejšího mládí o odměny, hračky a dárky. Specifickým případem jsou tzv. vymodlené děti starších párů, u kterých byl problém s otěhotněním. Takové děti bývají rozmazlované a zvyklé na všestrannou péči. Není výjimkou, že umí číst i psát již před nástupem do školy. Mezi spolužáky se pak jeví nedětsky přemoudřele. Při hrách a kolektivních sportech nebývají přizpůsobivé. Ale ani děti z velkých rodin se nemusí vyhnout problémům se začleňováním mezi spolužáky. Přehlížené děti s komplexem méněcennosti bývají mnohdy zlobivé a provokující. Pakliže na ně učitel zaměří pozornost, aby je napomenul, připadají si důležité, neboť konečně vnímají svou moc. Je tak velmi důležité, aby dítě co nejdříve získalo zkušenosti s harmonií a spoluprací. Dítě pak může důvěřovat, že existuje skupina, ke které může mít spolehlivé citové vazby, v níž má své platné místo, na něž je napojena jeho touha přispět ostatním k něčemu dobrému. Pocit patřičné důležitosti souvisí se zdravou sebeúctou.

Příprava na přechod do základní školy a plnění případných domácích úkolů je dosti diskutovaným tématem. V některých rodinách mohou být tyto chvíle dokonce spojené s obavami, strachem a zapříčinit i některé konflikty, případně psychosomatické problémy, kdežto v jiných rodinách naopak posílí vztahy mezi členy rodiny, upevní autoritu rodičů, zformují mezigenerační kontinuitu v kognitivní rovině. Právě příprava na školu a povinnosti s tím související prezentují významnou součást socio-emocionálních vztahů rodič–dítě po jeho nástupu do školy. V některých rodinách ani netuší, že obdobnou aktivitu by bylo vhodné realizovat (buď mají natolik inteligentní dítě, které přípravu zvládá úplně samostatně nebo jen v rámci mateřské školy, či je jejich dítě natolik nedbalé a vůbec nemá zájem o přípravu) (Šulová, 2014, s. 15).

Šulová (2014, s. 15) upozorňuje na důležitost domácí přípravy dítěte s rodičem. Uvádí totiž, že způsob práce dítěte při řešení různých domácích úkolů či přípravy formuje v počátečním školním období nejen jeho budoucí pracovní návyky, vztahy k plnění povinností, ale rozvíjí jeho myšlení, vědomosti a chuť poznávat. Potom je možné připomenout, že domácí úkoly, či obecněji příprava na školu, se uplatňují při vstřípení nově naučeného, pro rozvoj paměti, rozvíjení způsobu myšlení podle nových poznatků, rozvíjení samostatnosti, sebevědomí dítěte, schopnosti vypořádat se s nastalou situací. Pakliže se uvedený proces nedaří, může být mnohdy počátkem útlumu přirozené zvědavosti předškoláka, způsobem zapříčínujícím nezáměr, průměrnost, nedostatečnou sebedůvěru, následně dokonce cestou k pozbytí smysluplnosti života.

Je však třeba také upozornit na to, že v současnosti je možné se setkávat až s jistým tlakem na děti předškolního věku ve smyslu jejich přípravy na školu a na zabezpečení jejich budoucí školní úspěšnosti. Mnozí rodiče poté přenášejí své obavy z toho, že jejich dítě nebude ve škole úspěšné, na budoucího školáka. Následně dochází k tomu, že své dítě už ve věku 3 až 6 let přihlašují do četných předčasných kurzů a kroužků, které by mu dle jejich názoru měly zabezpečit jistý „náskok“ před ostatními. V České republice je možné nalézt i mnohé finančně náročné přípravné kurzy³, které by měly údajně připravit dítě rovnou na školní docházku nebo školu jako takovou. Úsilí zrychlovat nebo „optimalizovat“ vývoj dítěte už zde bylo v historii několikrát. Nakonec snad pokaždé zvítězil respekt před přirozeným zráním dítěte. Snažení o zrychlování vývoje dítěte nebo podnětové „obohacování“ prostředí, v němž žije, mají někdy i opačný efekt, kterým může být nadměrné zatížení dítěte, vývojové opožďování, psychosomatické problémy, ztráta přirozené zvědavosti, ztráta smysluplnosti světa, nadměrná úroveň neuroticismu, deprese (Šulová, 2014, s. 19).

3.1 Příprava krátkodobá, střednědobá a dlouhodobá

Přípravu dětí na školu je možné vnímat z různých úhlů pohledů. Šulová (2014, s. 61-63; 2016, s. 18-23) ji rozděluje na přípravu dlouhodobou, střednědobou a krátkodobou. **Dlouhodobá příprava** na školu je realizována během celého předškolního období a je cílená. Značnou roli při ní hrají vztahy s rodiči, čas, který spolu tráví. Důležitou roli zde hraje přiměřenost podnětů od rodičů. Bednářová a Šmardová (2007, s. 3-7) uvádějí v přípravě dítěte na vstup do základní školy v domácím prostředí následující důležité úkoly rozdělené do jednotlivých oblastí:

- **Vizuomotorika, grafomotorika** – pro rozvoj hrubé motoriky by měli rodiče dítěti poskytovat hodně příležitostí k přirozenému pohybu, podporovat ho ve věku adekvátních sportovních aktivitách (pobíhání venku, kopání do míče aj.). Při oblékání, stolování a zvládání hygienických návyků si dítě může rozvíjet koordinaci těla a jemných pohybů rukou, stejně jako při pomáhání v domácnosti (například chystání na stůl, úklid hraček, pomáhání s vařením). Za dítě by rodiče neměli zbytečně dělat to,

---

³ Např. Kurz pro předškoláky "MAXÍK" (http://www.skolaklic.cz/pripravne_kurzy_pro_predskolaky).

co dokáže samo, např. vyhánět jej, když chce rodičům pomoci. Jako hračky by měli rodiče pořídit např. stavebnice, skládanky, mozaiky, korálky, šňůrky na provlékání, aj. nebo různé materiály na rukodělné činnosti (od plastelíny, moduritu, nůžek, papírů k vystřihování a nalepování). Rodiče by měli dítě motivovat ke kreslení, vymalování, dokreslování; pro rozvoj grafomotoriky mohou být použity pracovní sešity, listy. Při kreslení by měli rodiče dbát na naučení a upevnění špetkového úchopu, správného postavení ruky, což ovlivňuje uvolněnost a plynulost pohybu na podkladu ať už při malování nebo psaní. Je vhodné také dítě motivovat k ujasnění si toho, kterou rukou zahájí výuku psaní.

- **Řeč** – správnému rozvoji řeči by rodiče rovněž měli věnovat pozornost. Je třeba se zaměřit na správný rozvoj aktivní slovní zásoby tím, že si na dítě rodiče udělají čas, povídají si s dítětem, vypráví mu, čtou pohádky, zpívají, učí jej písničky, básničky, říkadla, trpělivě odpovídají na jeho otázky. Rodiče by neměli dítě nechávat neúměrně dlouhou dobu sedět před televizí nebo u počítače. Pokud dítě zaostává, či se jeho řeč rozvíjí pomalu (ať už slovní zásoba nebo výslovnost), měli by rodiče s dítětem navštívit logopedickou poradnu a zjistit, jak postupovat. Logoped diagnostikuje řeč a započne nápravu.
- **Sluchové vnímání** – jelikož má sluchové vnímání v předškolním věku podstatný význam pro vývoj řeči, měli by rodiče pro jeho rozvoj učit dítě naslouchat čteným pohádkám, vyprávěným příhodám, písničkám; hrát s ním hry na zjištění původu zvuku (odkud zvuk vychází), na stanovení zdroje zvuku (kdo zvuk vydal), na naslouchání a identifikaci zvuků z prostředí (co všechno teď můžeme slyšet); rozvíjet vnímání rytmu. Potom mohou rodiče navázat složitějšími aktivitami typu hledání rýmů, roztleskání slov na slabiky (včetně stanovení jejich množství), identifikaci počáteční hlásky ve slově, poslední souhlásky. Vhodné jsou i hry jako je slovní fotbal, tichá pošta. K rozvoji sluchové paměti mohou rodiče pomoci učením se básniček, písniček, rozpočítadel, říkanek s pohybovým doprovodem, předáváním vzkazů, zadáváním série pokynů.
- **Zrakové vnímání** – předškolní dítě by rodiče měli naučit pojmenovat běžné barvy, ideálně i odlišovat různé odstíny barev. Naučit je vhodné dítě i rozlišování figury a pozadí, což je možné např. hledáním něčeho známého na obrázku; vyhledáváním předmětu, tvaru na základě předlohy; rozpoznáním dvou překrývajících se obrázků; pozorováním konkrétní linie mezi zbylými liniemi. Pro rozvoj zrakového vnímání je

dobré využít pracovní listy, kde musí dítě hledat obrázek, který se liší velikostí, detailem, formou, horizontální či vertikální pozicí od jiných a dítě musí hodnotit shodu nebo rozdílnost dvojice obrázků; přiřadit předmět ke stínu; hledat dva stejné tvary; hledat, v čem se dva podobné obrázky odlišují (co na druhém obrázku není). Zrakové rozlišování mohou rodiče vhodně procvičovat obecně známými hrami, jako je pexeso, mozaiky, domino, loto, stavba ze stavebnic na základě předlohy. Zrakovou analýzu a syntézu mohou rodiče podpořit např. skládáním puzzle s dítětem, obrázků nebo tvarů z několika částí; skládáním podle předlohy (stavebnice, skládanky, mozaiky); kreslením obrázku podle vzoru, dokreslování chybějící části v obrázku. Zrakovou paměť rodiče mohou posílit zjišťováním od dítěte, jaké hračky mají ve školce, co vidělo v divadle, v kině. Při hraní her na zapamatování se mohou rodiče dítěte ptát, co před chvílí vidělo (ukážou mu pár předmětů, ty následně schovají a dítě by mělo říct, co vidělo; eventuálně se schová jeden předmět a dítě musí říci, co zmizelo). Místo předmětů mohou rodiče použít obrázky, např. pexeso. Důležité také je, aby rodiče při obvyklých aktivitách, od listování v knize, prohlížení a řazení obrázků, kreslení aj., vedli dítě k tomu, aby postupovalo zleva doprava.

- **Vnímání prostoru** – rodiče by měli dítě vést k tomu, aby umělo učit polohu (směr), správně upozornit a pojmenovat na svém těle, v prostoru, na papíru. Rodiče by měli dítěti ukazovat a pojmenovávat při běžných činnostech – venku, při sportovních aktivitách, v pokojíčku, v knížce, na obrázku, mohou využít i pracovní listy s obrázky, kdy např. jeden v řadě je otočený opačně od ostatních; kdy by dítě mělo v řadě nalézt stejně otočený obrázek, jako je na předloze aj. (dítě je třeba vést k uvědomování si polohy a k jejímu pojmenování).
- **Vnímání času** – u předškoláka mohou rodiče rozvíjet vnímání času tím, že pojmenovávají děje a činnosti, s nimiž se dítě setkává. Měli by vést dítě k tomu, aby se orientovalo v běžných aktivitách pro konkrétní dobu (ráno, dopoledne, poledne, odpoledne, večer); pro vybrané dny (všední dny, víkend, kdy chodí do kroužku...). Je vhodné dítě učit všimnout si změn venku, činností charakteristických pro konkrétní roční období. Rodiče by si měli povídat o tom, co bude nejdříve, později, poslední, před tím, teď, následně, nakonec; co bude dnes, zítra, co bylo včera aj.), čímž se dítě naučí chápat tyto pojmy, ale i vnímat časové uspořádání, předpovídat dění. Pro dítě by rodiče měli dodržovat jistý režim přes den, v týdnu, v roce (algoritmy, rituály).

- **Základní matematické představy** – utváření matematických představ je dlouhodobým procesem, s nímž by rodiče měli začít porovnáváním (např. malý-velký, krátký-dlouhý, málo-hodně, shodně, více-méně); pokračovat členěním na základě druhu (jídlo, oblečení, ovoce, zeleninu a další); barvy; velikosti, tvaru; potom se dítě naučí třídít dle dvou i více měřítek (například velké modré čtverce, malé bílé lahvičky); identifikovat, co mezi ostatní nepatří (například co obsahem nesedí mezi obrázky zeleniny, do souboru slov). Je třeba dítě naučit řadit podle velikosti (například velký-střední-malý, nízký-nižší-nejnižší); počtu (málo-méně-nejméně, hodně-více-nejvíce). Při rozvíjení základních matematických představ by měli rodiče nejdříve pracovat s předměty a až nato s obrázky, využít mohou i her, jako je například domino, člověče nezlob se, kuželky aj.
- **Práceschopnost (pracovní předpoklady, návyky)** – jako užitečné se jeví, když rodiče vedou dítě k respektování jistých pravidel, omezení, podporují jeho samostatnost (co dítě zvládne samo, to by jej rodiče měli nechat dělat), udělovat dítěti menší povinnosti (uklidit hračky, oblečení, pomoci v domácnosti). Rodiče by neměli dopustit, aby se dítě nudilo, dostatečně by mělo mít možnost si hrát, ale i v něm probudit zájem o různorodé aktivity (např. rukodělné). Pomalu by měli rodiče přidávat i zábavné (vývojové úrovni adekvátní) úlohy např. z dětských časopisů, pracovních sešitů pro předškolní děti, hrát společenské hry. Tak se u dítěte pozvolna rozvine cílená koncentrace pozornosti.
- **Emocionálně-sociální zralost** – rodiče by měli dítě naučit, aby se dokázalo alespoň na určitou dobu odloučit od rodiny, pobývat v odlišném prostředí, s někým jiným, než s rodinou, respektovat cizí autoritu. Pro rozvoj sociálních dovedností by měli rodiče dítěti poskytovat dostatek příležitosti pro setkávání s dalšími dětmi, podporovat přátelské vztahy (pohrát si spolu, rozdělit se, udělat něco pro ostatní); vnímat radost z radosti ostatních a ze společné aktivity (vyrobiť dárek, pomoci). Rodiče by měli vést dítě k tomu, aby se dokázalo na svět podívat i očima někoho jiného, poznalo, že nemusí být vždy všechno po jeho. Rodiče by měli dítě naučit základním pravidlům slušného chování (umět vhodně oslovit, pozdravit, poprosit, poděkovat, neskákat do řeči, chovat se ukázněně v různých situacích – na obědě, u lékaře, v obchodě, v kině, na návštěvě, v restauraci).

Střednědobá příprava na školu začíná až ve chvíli, kdy už si dítě základním způsobem uvědomuje, co je škola (má staršího sourozence – školáka, zná nějakou školu v okolí).

Mělo by jít o období předškolního věku, tedy 3 až 6 let. Záleží zde na rodičích, jakou mentální prezentaci školy dítěti vytvoří. Je vhodné využít praktické záležitosti jako je nákup školních pomůcek s dítětem s předstihem, což může pomoci dítěti s následnou adaptací na školu. Dítě by nemělo být školou strašeno, ale informace o škole by se měly k dítěti dostávat jako pozitivní, ale také jako reálné. Za střednědobou přípravu na školu je možné pokládat i docházení do předškolních institucí u dětí, které dosud trávily čas jen v rodině. Dítě tam může docházet jen několik měsíců nebo po delší dobu, ale jen několikrát týdně, pravidelnost je zde ovšem důležitá. Kontakt s vrstevníky, hry s nimi apod. jsou v tomto období velmi důležité. Ukončení této přípravy se odehrává zápisem do první třídy a prvním setkáním se školní třídou (Šulová, 2014, s. 61-63; Šulová 2016, s. 18-23). Do střednědobé přípravy rovněž patří některé z aktivit uváděné v rámci přípravy dlouhodobé, respektive se s nimi nyní pokračuje.

Krátkodobou přípravu na školu si lze představit jako vyladění konkrétní situace ve chvíli nástupu dítěte do školy. Je vhodné se vyvarovat situaci, že by rodiče odjeli na dovolenou a dítě nastoupilo do školy později (i kdyby o pár dní), nebo řešení situace, do jaké školy dítě nastoupí na poslední chvíli. Pro dítě je lepší být několik dní před nástupem do školy v domácím prostředí, připravovat si školní pomůcky, rodiče připraví dítěti vhodný prostor pro budoucí domácí přípravu na výuku (bez rušivých podnětů). Dítě je vhodné seznámit s tím, kteří jeho kamarádi nastoupí do stejné školy, rodiče by měli dítě ujistit, že jej alespoň v prvních dnech budou do školy doprovázet a samo bude chodit až ve chvíli, kdy si dostatečně zapamatuje cestu. Je důležité s potomkem také probrat, jestli má ze školy nějaké obavy, odpovědět na všechny jeho otázky ohledně školy a také mu vysvětlit, že do školy nebude chodit jen chvíli, ale bude to podobné, jako když rodiče chodí do zaměstnání (Šulová, 2014, s. 61-63; Šulová 2016, s. 18-23).

Šulová (2014, s. 19-20) je ale toho názoru, že období předškolního věku by mělo být i za řádné přípravy na školu, maximálně ponecháno přirozenému vývoji, spontánní hře a spontánním projevům předškoláka. Dětství by nemělo být neúměrně zkracováno ambicemi nebo strachem rodičů, pakliže není nezbytné opravdu napravovat nějaké objektivní vývojové potíže dítěte. Předškolní věk je pro vývoj dítěte důležitý zejména jako důležitý vývojový mezník pro další psychický vývoj dítěte tím, že je mu ponechána jistá volnost. Zmíněnou určitou volností a autonomií se dítě učí pomalu rozhodovat o svém volném čase, vybírat si herní činnosti, má možnost začít zkoušet podstatné sociální projevy, jako je asertivita, kooperace nebo soutěžení s vrstevníky, které si samo zvolilo. V jeho samostatném chování se

utváří schopnost seberegulace. Nadměrné strukturování volného času předškoláků od rodičů lze z tohoto pohledu považovat spíše za kontraproduktivní.

3.2 Spolupráce rodiny a mateřské školy

Mateřská škola je dnes významně zaměřena na rozvoj osobnosti každého dítěte a na podporu vzájemných vztahů mezi dětmi. Neexistuje mateřská škola, která by měla stejnou náplň, vyučovala identicky aj. Každá mateřská škola si vytváří pro svou práci vlastní program a pokouší se vycházet např. z toho, v jakém městě či vesnici se nachází, jaké mají potřeby děti, které do ní docházejí, čím je může upoutat a motivovat pro položení základu ke vzdělávání. Proto se mateřské školy snaží oslovit i rodiče a navázat s nimi spoluprací, aby vztahy byly pozitivně provázané a ne striktně izolované a dítě vnímalo svět, který jej očekává, jako společný a dobrý (Koťátková, 2008, s. 9-10).

Aktuálně je možné jen těžko zpochybnit, že spolupráce školy a rodiny je potřebná. Otázkou je, jakou by měla mít povahu, jak je možné uskutečnit ideu o partnerství školy a rodiny. V předškolním vzdělávání se přímo nabízí využít zájem rodičů účastnit se dění ve škole. Je ovšem zjevné, že je nezbytné si dohodnout míru vzájemného vlivu a zvažovat podoby spolupráce. Ve společnosti si škola během historického vývoje zformovala potenciál ovlivňovat chování dítěte ve smyslu zachování spojitosti své kultury, úloha rodiny je rovněž zatím nezpochybnitelná. Rozvoj vztahu školy a rodiny tak nemusí znamenat jejich integraci a odstraňování hranic mezi oběma institucemi. Průnik uvedených kvalitativně odlišných prostředí je uskutečnitelný přes vzájemnou akceptaci jejich členy, vytváření důvěry a hledání správných podob spolupráce. Pro socializaci v rodině je nezbytné znát situaci dítěte ve škole, pro postup dítěte ve škole je třeba zabezpečit řádné propojení s rodinou. Nejde tak jen o to, jestli rodiče zapojovat, ale jak to provést tak, aby byla jejich vzájemná kooperace akceptovatelná a účinná pro všechny zúčastněné (Majerčíková, 2015, s. 29-44).

O spolupráci rodičů a školy hovoří také zmiňovaný Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, který uvádí, že učitelé v mateřské škole by ve vztahu k rodičům měli (MŠMT, 2004, s. 45):

- usilovat o formování partnerských vztahů mezi školou a rodiči,
- umožňovat rodičům přístup za svým dítětem do třídy a podílet se na jeho aktivitách,
- umožňovat rodičům podílet se na vytváření programu školy i na jeho hodnocení,
- vést s rodiči dítěte pravidelné diskuze o dítěti, jeho prospěchu, rozvoji a učení.

Díky domácímu učení mohou rodiče také sledovat, jak se jejich dítě zlepšilo v učení, v čem se mu nedaří aj. (Pospíšilová, 2011, s. 171-182).

3.3 Role učitelky v MŠ z pohledu rodičů

Rodiče do mateřské školy dítě odevzdávají zajisté s důvěrou v profesionální schopnosti pedagogů. Svěřují svého potomka se záměrem poskytnout mu odbornou péči v předškolním období, socializovat jej a samozřejmě i využít odborné přípravy na základní školu. Soutnerová (2006, s. 6) uvádí, že rodiče od učitelek mateřských škol očekávají, že budou ve své práci profesionály a zvládnou veškeré úlohy nezbytné při výchově a vzdělávání jejich dětí. Z pohledu rodičů by učitelka měla být tím, kdo jejich děti seznamuje s okolním světem, měla by je učit správně jednat a žít a poznávat jejich možnosti v různých životních situacích.

Šmelová (2005, s. 52-57) realizovala výzkum očekávání rodičů od mateřských škol a učitelek MŠ. Z jejího výzkumu vyplynulo, že pro rodiče hraje podstatnou úlohu při volbě mateřské školy pěkný přístup k dětem a kvalitní pedagogický sbor. Pro rodiče je navíc důležité, že mateřská škola a učitelé zajistí jejich dítěti kvalitní vzdělávací program, uplatní individuální přístup k dítěti a poskytnou pěkné vybavení mateřské školy. Důležité pro rodiče je i vzdělání pedagoga, který by měl jejich dítě vzdělávat. Rodiče u učitelek svého dítěte podle výzkumu velmi oceňují pěkný vztah k dítěti, dobré poznání dítěte, náležité morální chování a uplatňování nových přístupů ve vzdělávání. Z toho tedy plyne, že pro rodiče není důležitá jen odbornost, ale i láska pedagoga k dětem. Rodiče tolik nedoceňují to, že současný pedagog musí disponovat i novými kompetencemi. Aktuální pedagogická praxe na odbornost učitele mateřské školy klade mnohem větší požadavky. Učitelka mateřské školy musí být schopna integrovat a pracovat s dětmi s různými postiženími, s dětmi z odlišného kulturního či jazykového prostředí. Musí zvládat formovat vlastní školní programy, které musí respektovat regionální i místní okolnosti, musí reflektovat podmínky dané školy i potřeb dětí a rodičů, ale i umět odborně utvářet specifické individuální programy pro děti apod.

3.4 Edukativně stimulační skupiny

Edukativně stimulační skupiny prezentují systematický a ucelený program, který byl vytvořen k napomáhání s rozvojem předškolních dětí, zejména těch, u nichž by případně mohlo hrozit, že nebudou úspěšné v počátcích výuky na základní škole. Cílem edukativně stimu-

lačních skupin tak je „...připravit děti na bezproblémový start ve škole s ohledem na předpoklady, jež by dítě mělo splňovat pro zvládnutí procesu učení se ve škole“ (Bytešnicková, 2012, s. 100).

Během edukativně stimulačních skupin si dítě pomocí hry v jednotlivých lekcích rozvíjí schopnosti, dovednosti, funkce, které budou žádoucí pro zvládnutí čtení, psaní a počítání. Program je momentálně často využíván i v mateřských školách. Důležitou podmínkou účasti v programu je přítomnost rodiče dítěte. Ten je vždy detailně obeznámen s cílem prováděných aktivit. Rodiče zde získají důležité náměty pro další rozvoj jejich potomka a sami se stanou účastníky praktických cvičení. Rodič sám může vidět pokroky svého dítěte. Pozitiva program přináší i samotným pedagogům, neboť v rámci něj mají možnost navázat cenné vztahy s rodiči dětí. Program se obvykle skládá z deseti šedesátiminutových lekcí, které jsou uskutečňovány jednou týdně (či jednou za 14 dní). Každá lekce má vlastní skladbu a všechny aktivity v rámci nich na sebe navazují. Ve skupině se nachází často kolem šesti dětí a šesti rodičů (Bytešnicková, 2012, s. 100).

Přihlašovat se mohou rodiče s dětmi obvykle přímo na webových stránkách, nebo případně osobně v prostorách mateřských či základních škol. Pro účast v kurzu není třeba většinou žádné významnější přípravy, děti potřebují obvykle jen přezůvky, materiály pro práci v programu většinou dostávají jako součást kurzu (pracovní sešity, materiály pro domácí přípravu). Cena za účast na edukativně-stimulačních skupinách se odvíjí spíše od ceny materiálů pro děti (např. 750 Kč), kurzy jako takové bývají zdarma. Konkrétní informace je možné nalézt na webových stránkách jednotlivých škol.

Během vybraných lekcí se procvičují konkrétní oblasti důležité pro zvládnutí přechodu do základní školy. K rozvoji sluchového vnímání se používá např. různých poslecho- vých cvičení, lokalizací zvuků, poslouchání části pohádky s tím, že její konec se dovypráví podle vlastního uvážení. Zrakové vnímání se procvičuje např. skládáním celku z částí, rozlišováním barev a tvarů zábavnou formou aj. Při rozvoji motoriky a grafomotoriky se využívá různých prstových cvičení, uvolňovacích cvičení, cvičí se správné držení tužky aj. Procvičují se také základní matematické představy, prostorová a pravolevá orientace aj. (Bytešnicková, 2012, s. 100-101).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ RODIČŮ PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ

Náplní této kapitoly bude seznámení se s metodou výzkumného šetření a provedením dotazníkového šetření se záměrem zjistit, jestli vůbec se rodiče věnují doma se svými předškolními dětmi jejich přípravě na úspěšný přechod do základní školy. Dotazováni byli rodiče i na metody přípravy se svými dětmi, aby mohlo být porovnáno, jak probíhá příprava dětí jejich rodiči v domácím prostředí v porovnání s tím, co bylo uváděno v teoretické části práce, jako metody vhodné pro řádný rozvoj dítěte, který je nezbytný k tomu, aby dítě mohlo včas a korektně nastoupit do základní školy.

4.1 Cíl výzkumného šetření a výzkumné předpoklady

Cílem výzkumu bylo zjistit roli rodičů v přípravě dítěte na přechod do povinné školní docházky.

Dílčím cílem bylo zjistit přístupy a metody používané rodiči v přípravě svých dětí na vstup do základní školy.

Pro naplnění výzkumu byly stanoveny následující výzkumné předpoklady:

Výzkumný předpoklad 1: Více než tři čtvrtiny dotázaných rodičů potvrzují, že se s dítětem doma záměrně věnují jeho přípravě na přechod do základní školy.

Výzkumný předpoklad 2: Více než polovina rodičů uvádí příklady domácí přípravy dítěte na přechod do základní školy.

4.2 Metoda výzkumného šetření

Metodou zvolenou pro toto výzkumné šetření byl dotazník. Ten prezentuje metodu získávání dat prostřednictvím písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Pokládané otázky v dotazníku se mohou zaměřovat buď na jevy vnější (názory rodičů na zaváděná opatření), případně na jevy vnitřní (např. postoje, emoce, citové stavy aj.). Dotazník představuje soustavu dopředu připravených a pečlivě sestavených otázek, které byly pečlivě seřazeny, a na něž respondenti odpovídají obvykle v písemné podobě (Chráska, 2007, s. 163).

Dotazník jako metoda výzkumu byl zvolen hned z několika důvodů. Jedním z nich je samozřejmě získání dostatečného počtu respondentů, tedy i odpovědí a díky tomu získání

i validnějších odpovědí na dané téma. Výhodou dotazníku bylo také to, že bylo možné požádat o vyplnění i vzdálenějších respondentů (okolní vesnice a město), o jejich dotazování se postarali známí výzkumníka. Navíc pro respondenty mohlo být motivující, že dotazování je anonymní, tudíž se respondenti nemusejí obávat, že se někdo dozví, jak odpovídali, jak se starají o své dítě apod. Navíc vyhodnocování otázek z dotazníku je jednodušší než např. u rozhovorů. Rovněž lze uvést finanční i časovou úsporu, než kdyby bylo třeba osobně každého respondenta navštívit a pokládat mu otázky v rámci rozhovoru. Na druhou stranu, jak upozorňuje Chráska (2007, s. 163), dotazníku bývá po právu vytýkáno, že jím nelze zjistit, jací respondenti opravdu jsou, ale pouze to, jak sami sebe oni vnímají a vidí.

Dotazník tedy zahrnoval otázky věnující se názorům rodičů na přípravu dítěte na přechod do základní školy. V dotazníku pro rodiče bylo zájmem obsáhnout mimo jiného oblasti přípravy dítěte na přechod do ZŠ, jak byly popsány v teoretické části práce, tudíž se otázky dotazníku zaměřily také na tyto oblasti:

- Základní návyky – zavazování si tkaniček, samostatné oblékání, stolování, hygiena, základní úklid.
- Sociální návyky – vztahy s kamarády, chování k cizím lidem, vztahy v rodině.
- Motorika – hraní si, kreslení, tvořivé aktivity, sportování s rodiči.
- Kognitivní vývoj – poznávání, podnětnost prostředí.
- Psychický a emoční rozvoj – chování se ve společnosti aj.

V dotazníku bylo pro rodiče připraveno celkem 14 otázek. Konkrétně otázek zaměřujících se na potvrzení a vyvrácení výzkumných předpokladů bylo 12, dvě otázky umístěné na začátku dotazníku byly informační, respektive demografické zjišťující pohlaví a nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Otázky do dotazníku byly v několika variantách. Jak uvádí Chráska (2007, s. 165), podle toho, jakým způsobem má respondentů odpovědět, je možné otázky rozdělit na uzavřené a otevřené. V tomto dotazníku byly využity obě varianty. Otevřené (strukturované) položky respondentům nenavrhují žádné hotové odpovědi. Je u nich stanoven předmět, k němuž se má respondent vyjádřit, respondent obvykle nebývá nijak usměrňován. Tato volnost odpovědí však může být jistou nevýhodou při vyhodnocování. Je tak obvykle třeba uskutečnit jistou dodatečnou kategorizaci, která umožní nepřehledně velké množství individuálních odpovědí na menší množství vytvořených kategorií, čímž se ale jistá informace může ztratit. Uzavřené otázky jsou typické předložením jistých předem připravených odpovědí. Výhodou těchto položek je usnadnění vyhodnocování. Respondenti

navíc někdy dotazník s takovými otázkami vyplňují ochotněji. Pro vyhnutí se nebezpečí, že nebude uvedena některá důležitá varianta odpovědi, bylo v dotazníku u některých otázek uvedena možnost nabídky odpovědi „jiná“, „jinak“.

4.3 Respondenti výzkumu a organizace výzkumu

Jak již bylo naznačeno, respondenty výzkumu tvořili rodiče dětí, které mají děti v předškolním věku. Ti byli vyhledáváni záměrně ve vybrané mateřské škole a dále pak prostřednictvím kolegyň, známých a přátel v okolních vesnicích a městech, kde s dotazováním pomáhali tito lidé a jménem výzkumníka žádali o vyplnění. Výběr tak byl nenáhodný. Také je třeba říci, že oslovení byli především rodiče dětí v posledních ročnících mateřské školy, tedy ve věku 5-6 let, neboť tam bylo předpokladem, že se jich tematika přípravy na přechod na základní školu stává reálnou a otevřenou.

4.4 Interpretace výsledků a jejich vyhodnocení

V rámci této kapitoly budou prezentovány odpovědi respondentů výzkumu, a to nejprve v tabulce a následně v procentech ve sloupcových grafech.

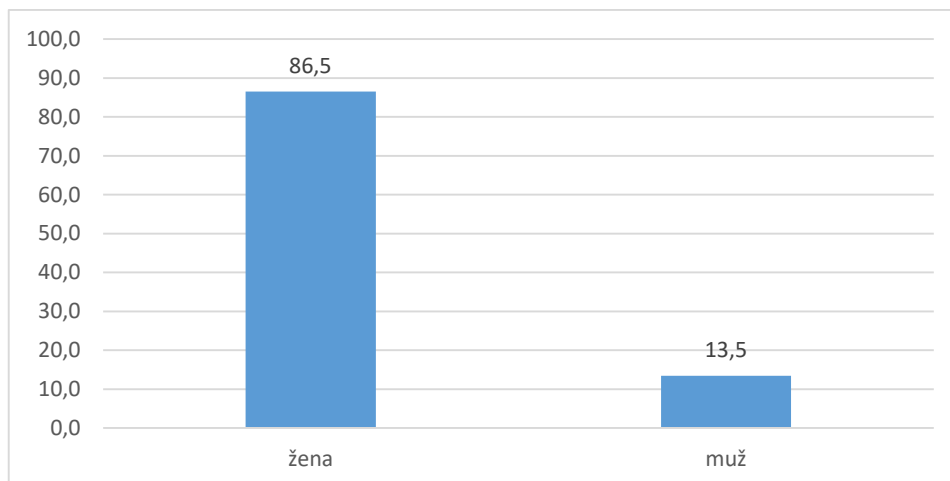
Dotazníky nakonec vyplnilo celkem 104 respondentů.

Jste:

Tabulka 1 Pohlaví respondentů.

	Absolutní počet	%
žena	90	86,5
muž	14	13,5
celkem	104	100,0

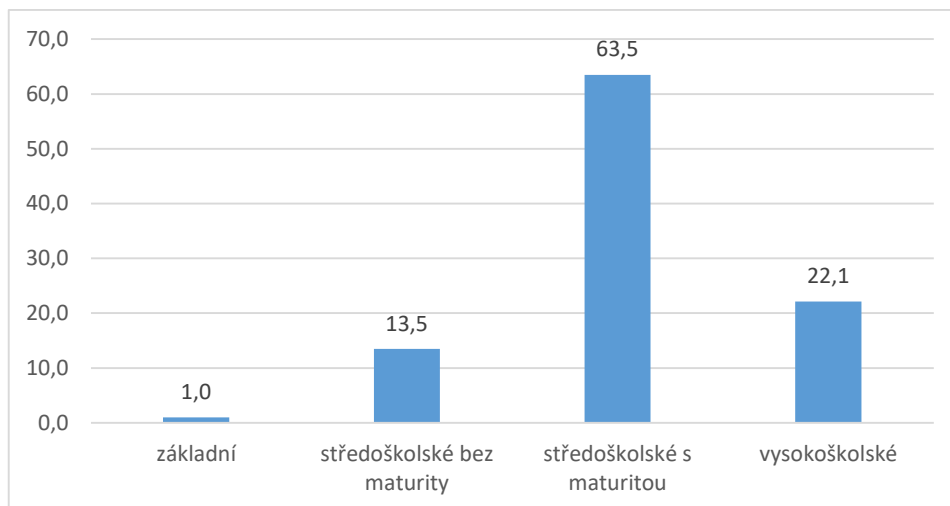
Graf 1 Pohlaví respondentů.

Jak je vidět v Grafu i Tabulce ve výzkumném šetření jasně převážily ženy. Tvořily celkem 86,5 % dotázaných respondentů. Muži jen zbývajících 13,5 %. Důvodem je to, že jsou to právě ženy, které častěji děti dováží do mateřských škol a také je vyzvedávají. Bylo také možné zaznamenat, že ženy byly ochotnější se účastnit výzkumu a také vyplynulo, že muži účastníci se výzkumu v průběhu jeho vyplňování zjistili, že na některé otázky neumí odpovědět, neboť i péče o dítě je častěji stále spíše ženskou záležitostí.

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání je:

Tabulka 2 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů.

	Absolutní počet	%
základní	1	1,0
středoškolské bez maturity	14	13,5
středoškolské s maturitou	66	63,5
vysokoškolské	23	22,1
celkem	104	100,0

Graf 2 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů.

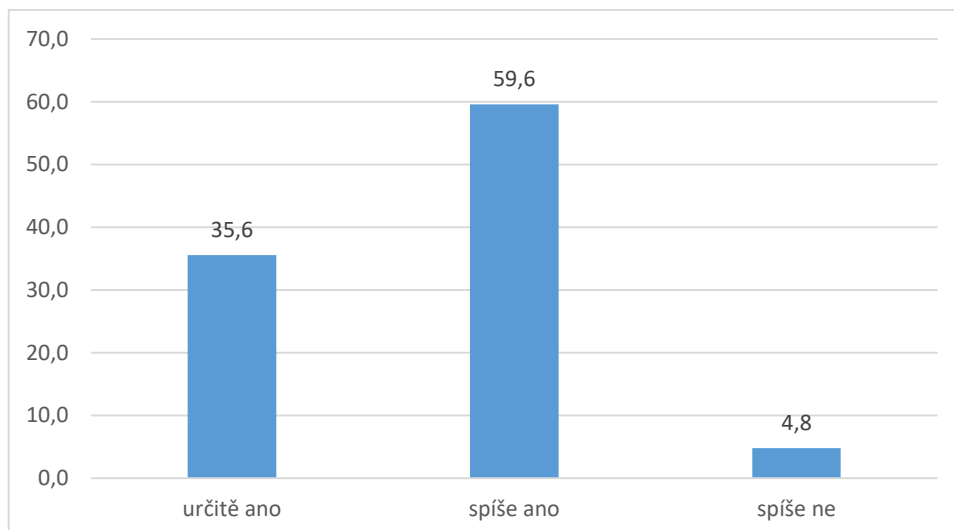
Mezi dotázanými rodiči převládali ti, kteří měli nejvyšší dosažené vzdělání středoškolské s maturitou (63,5 %). Poté bylo 22,1 % dotázaných rodičů s nejvyšším dosaženým vzděláním vysokoškolským, následně 13,5 % dotázaných rodičů s nejvyšším dosaženým vzděláním středoškolským bez maturity a nejméně bylo rodičů s nejvyšším dosaženým vzděláním základním (1,0 %).

Dále již následovaly otázky zaměřené na přípravu dětí na přechod do základní školy.

1) Máte za to, že příprava dítěte v mateřské škole je důležitým předpokladem pro úspěšný nástup dítěte do základní školy?

Tabulka 3 Názory na důležitost přípravy dítěte v mateřské škole pro úspěšný vstup dítěte do ZŠ.

	Absolutní počet	%
určitě ano	37	35,6
spíše ano	62	59,6
spíše ne	5	4,8
celkem	104	100,0

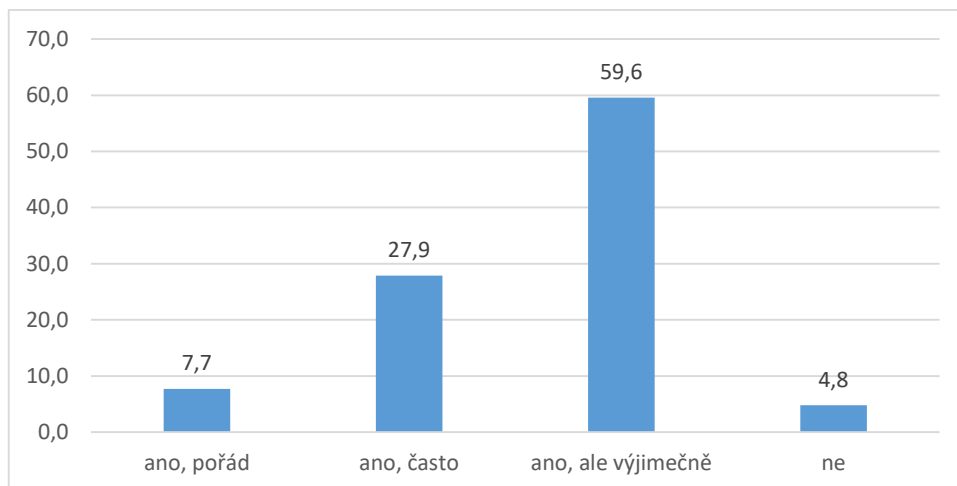
Graf 3 Názory na důležitost přípravy dítěte v mateřské škole pro úspěšný vstup dítěte do ZŠ.

Naprostá většina dotázaných rodičů potvrdila, že příprava dítěte v mateřské škole je podle nich důležitým předpokladem pro úspěšný nástup dítěte do základní školy. Konkrétně odpověděla větší polovina dotázaných (59,6 %), že příprava dítěte v mateřské škole je podle nich spíše důležitým předpokladem pro úspěšný nástup dítěte do základní školy. Podle 35,6 % dotázaných rodičů se jeví příprava dítěte v mateřské škole jako určitě důležitý předpoklad pro úspěšný nástup dítěte do základní školy. Jen 4,8 % dotázaných mělo za to, že příprava v mateřské škole není důležitá při přípravě dítěte na vstup do základní školy.

2) Probíráte s dítětem téma základní školy (jak se bude do základní školy připravovat, jaké tam bude mít spolužáky aj.) v rámci jeho přípravy na přechod do ZŠ?

Tabulka 4 Probírání tematiky školy s dítětem.

	Absolutní počet	%
ano, pořád	8	7,7
ano, často	29	27,9
ano, ale výjimečně	62	59,6
ne	5	4,8
celkem	104	100,0

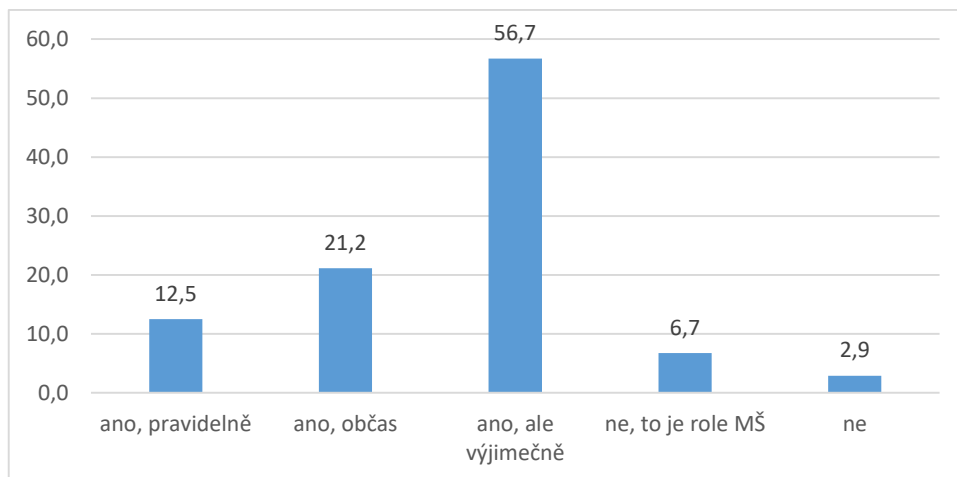
Graf 4 Probírání tematiky školy s dítětem.

I zde většina dotázaných rodičů odpověděla kladně, že probírají s dítětem téma základní školy (jak se bude do základní školy připravovat, jaké tam bude mít spolužáky aj.) v rámci jeho přípravy na přechod do ZŠ. Ovšem je třeba hned upozornit, že větší polovina dotázaných rodičů uvedla, že sice tuto tematiku probírají s dítětem, ale jen výjimečně (59,6 %). Více než třetina (27,9 %) pak uvedla, že téma základní školy probírají se svým dítětem často. Poté 7,7 % dotázaných odpovědělo, že tematika základní školy je u nich doma na denním pořádku. Jen 4,8 % dotázaných rodičů odpovědělo, že se svým potomkem na téma základní školy nehovoří vůbec.

3) Pracujete záměrně s dítětem na přípravě na jeho přechod do ZŠ (podpora školní připravenosti)?

Tabulka 5 Zkušenosti se záměrnou přípravou dítěte na přechod do ZŠ.

	Absolutní počet	%
ano, pravidelně	13	12,5
ano, občas	22	21,2
ano, ale výjimečně	59	56,7
ne, to je role MŠ	7	6,7
ne	3	2,9
celkem	104	100,0

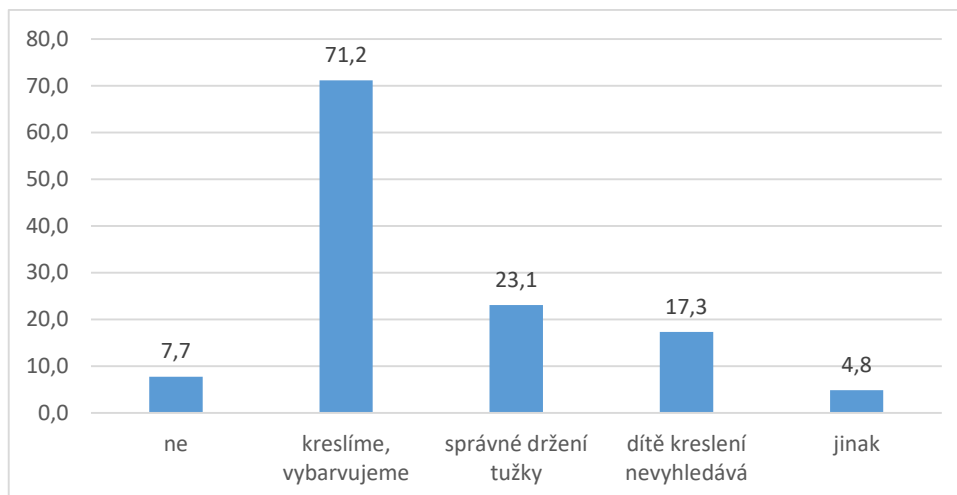
Graf 5 Zkušenosti se záměrnou přípravou dítěte na přechod do ZŠ.

I zde skoro všichni dotázaní respondenti potvrdili, že záměrně pracují s dítětem na přípravě na jeho přechod do ZŠ (podpora školní připravenosti). Ovšem i u této otázky jednoznačně převážila odpověď, že se jedná spíše o výjimečnou práci s dítětem na jeho přechod do základní školy. Odpovědělo takto celkem 56,7 % respondentů. Dalších 21,1 % dotázaných uvedlo, že občas záměrně pracují s dítětem na přípravě na jeho přechod do ZŠ, dalších 12,5 % uvedlo, že pravidelně záměrně pracují s dítětem na přípravě na jeho přechod do ZŠ. Dále pak 6,7 % uvedlo, že záměrně s dítětem na přípravě na jeho přechod do ZŠ nepracují, neboť je podle nich toto role mateřské školy. Zbýlých 2,9 % dotázaných odpovědělo, že záměrně nepracují s dítětem na přípravě na jeho přechod do ZŠ.

4) Rozvíjíte u svého dítěte grafomotoriku? (můžete vybrat více odpovědí)

Tabulka 6 Zkušenosti rodičů s rozvojem grafomotoriky u dítěte.

	Absolutní počet	%
ne	8	7,7
kreslíme, vybarvujeme	74	71,2
správné držení tužky	24	23,1
dítě kreslení nevyhledává	18	17,3
jinak	5	4,8
celkem	129	124,0

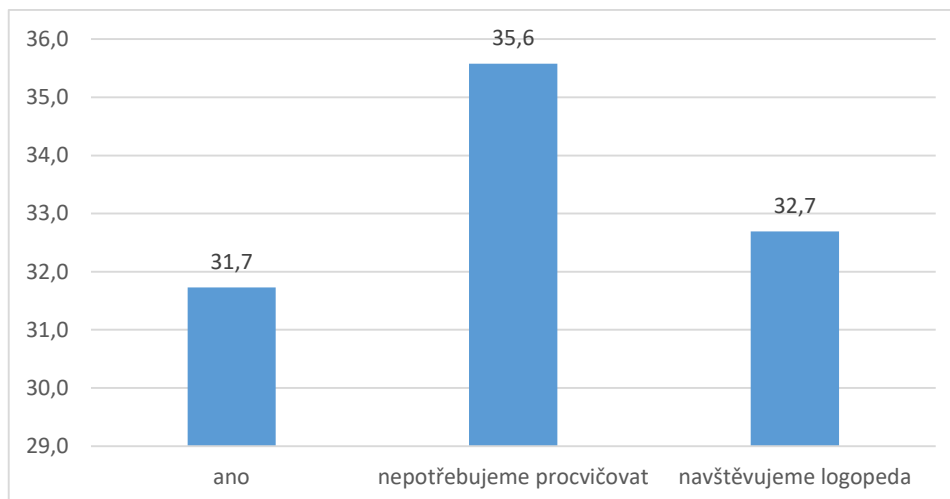
Graf 6 Zkušenosti rodičů s rozvojem grafomotoriky u dítěte.

Většina dotázaných respondentů potvrdila, že rozvíjí u svého dítěte grafomotoriku. Na tuto otázku mohli respondenti zvolit více odpovědí. V Grafu je zobrazeno u každé varianty odpovědi tedy celkový počet respondentů, kteří takto odpověděli. Je tak zjevné, že skoro tři čtvrtiny dotázaných respondentů odpovědělo, že s dítětem doma kreslí a vybarvují (71,2 %). Dále pak 23,1 % dotázaných odpovědělo, že nacvičují s dítětem grafomotoriku skrze učení se správného držení tužky. Poté 17,3 % dotázaných odpovědělo, že dítě kreslení nevyhledává a 4,8 % dotázaných uvedlo odpověď „jinak“. V rámci této varianty odpovědi uvedli konkrétně 3 rodiče, že nacvičují v dětských časopisech, jeden rodič uvedl, že si s dítětem vystřihávají a jeden, že navlékají korálky.

5) Procvičujete s dítětem řeč? Pokud ano, uveďte prosím jak.

Tabulka 7 Zkušenosti rodičů s procvičováním řeči dítěte.

	Absolutní počet	%
ano	33	31,7
nepotřebujeme procvičovat	37	35,6
navštěvujeme logopeda	34	32,7
celkem	104	100,0

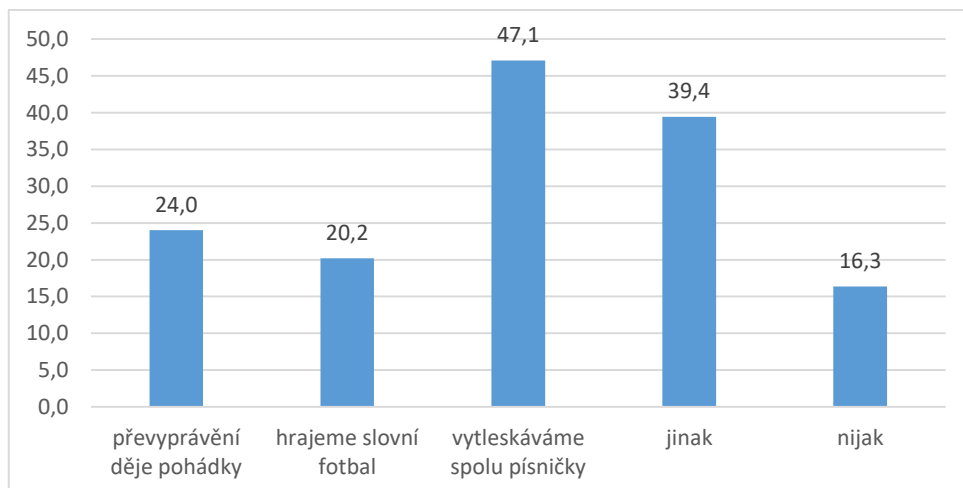
Graf 7 Zkušenosti rodičů s procvičováním řeči dítěte.

Podle této otázky se zdá, že řeč rodiče doma s dětmi příliš nepochvičují. Jen 31,7 % dotázaných odpovědělo, že s dětmi procvičují řeč. Konkrétně pak uváděli, že čtou pohádky, povídají si (12 rodičů), dělají malované čtení (3 rodiče), vypráví pohádky (3 rodiče), prohlíží knížky a vedou rozhovory nad obrázky (2 rodiče), dělají cvičení dle doporučení logopeda nebo logopedického asistenta (8 rodičů) a cvičí pomocí básniček, písniček (4 rodiče). Další 35,6 % dotázaných pak odpovědělo, že nepotřebují procvičovat řeč. Dále pak zbývajících 32,7 % odpovědělo, že se doma nevěnují přípravě v oblasti procvičování řeči, neboť navštěvují logopeda, který procvičuje řeč s dítětem za ně.

6) Jak procvičujete sluchové vnímání? (můžete vybrat více odpovědí)

Tabulka 8 Zkušenosti rodičů s procvičováním sluchového vnímání dítěte.

	Absolutní počet	%
převyprávění děje pohádky	25	24,0
hrajeme slovní fotbal	21	20,2
vytleskáváme spolu písničky	49	47,1
jinak	41	39,4
nijak	17	16,3
celkem	153	147,1

Graf 8 Zkušenosti rodičů s procvičováním sluchového vnímání dítěte.

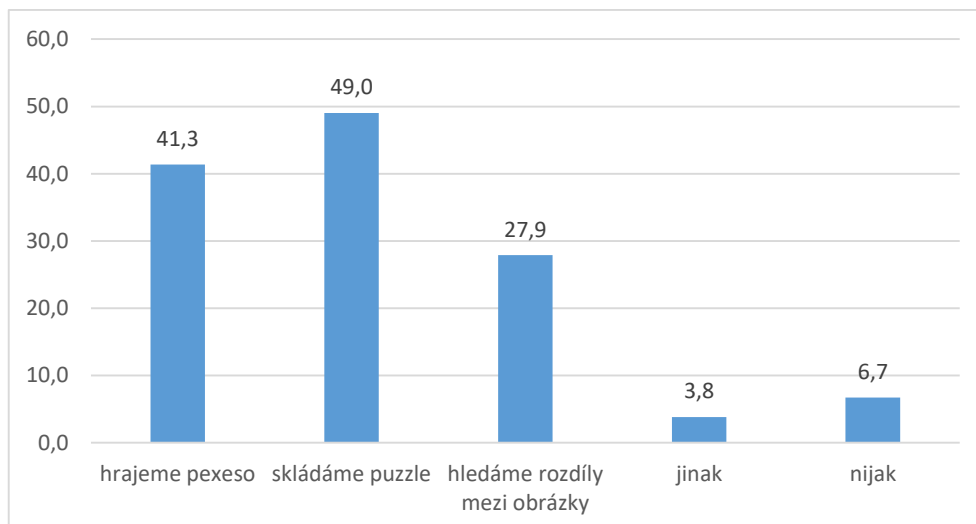
U této otázky odpověděla skoro polovina dotázaných rodičů, že procvičování sluchového vnímání se věnují především vytleskávání písniček (47,1 %). Dále pak 39,4 % dotázaných rodičů uvedlo, že sluchové vnímání s dítětem procvičují jinak, než uvedené nabídnuté možnosti. Konkrétně pak uváděli poslouchání písniček (4 rodiče), čtou si s dítětem a povídají si (17 rodičů), dále pak že cvičí první a poslední hlásku slov (3 rodiče) a také, že hrají hry na počítači (17 rodičů). Dále pak 16,3 % dotázaných odpovědělo, že sluchové vnímání s dítětem necvičí nijak. Následně je možné říci, že také skoro třetina dotázaných rodičů (24,0 %) uvedla, že s dítětem převyprávějí pohádky, poté 20,2 % dotázaných odpovědělo, že hrají s dítětem slovní fotbal.

7) Jak procvičujete zrakové vnímání? (můžete vybrat více odpovědí)

Tabulka 9 Zkušenosti rodičů s procvičováním zrakového vnímání s dítětem.

	Absolutní počet	%
hrajeme pexeso	43	41,3
skládáme puzzle	51	49,0
hledáme rozdíly mezi obrázky	29	27,9
jinak	4	3,8
nijak	7	6,7
celkem	134	128,8

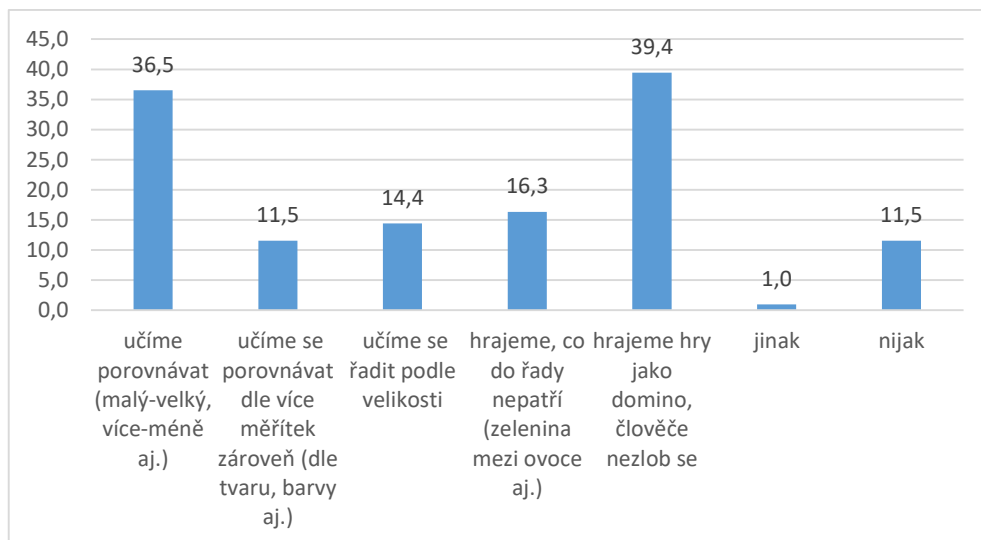
Graf 9 Zkušenosti rodičů s procvičováním zrakového vnímání s dítětem.

I zde se měli rodiče vyjádřit k tomu, jak procvičují zrakové vnímání s předškolákem. Většina rodičů uvedla hned několik možností, jak procvičují zrakové vnímání. Konkrétně pak jen 6,7 % dotázaných odpovědělo, že oni nijak zrakové vnímání s dítětem neprocvičují. Poté téměř polovina dotázaných (49,0 %) odpověděla, že s dítětem skládají puzzle, dále pak 41,3 % dotázaných rodičů uvedla, že také hrají s dítětem pexeso. Dále 27,9 % dotázaných odpovědělo, že s dítětem hledají rozdíly mezi obrázky, poté ještě 3,8 % dotázaných odpovědělo možnost jinak, v rámci které pak odpověděli, že hledají nesmysly v obrázku (2 rodiče), dále pojmenovávají věci na obrázku (1 rodič) a prohlíží si dětské časopisy- pracovní listy (1 rodič).

8) Jak rozvíjíte u dítěte matematické představy? (můžete vybrat více odpovědí)

Tabulka 10 Zkušenosti rodičů s rozvojem matematických představ u dítěte.

	Absolutní počet	%
učíme porovnávat (malý-velký, více-méně aj.)	38	36,5
učíme se porovnávat dle více měřítek zároveň (dle tvaru, barvy aj.)	12	11,5
učíme se řadit podle velikosti	15	14,4
hrajeme, co do řady nepatří (zelenina mezi ovoce aj.)	17	16,3
hrajeme hry jako domino, člověče nezlob se	41	39,4
jinak	1	1,0
nijak	12	11,5
celkem	136	130,8

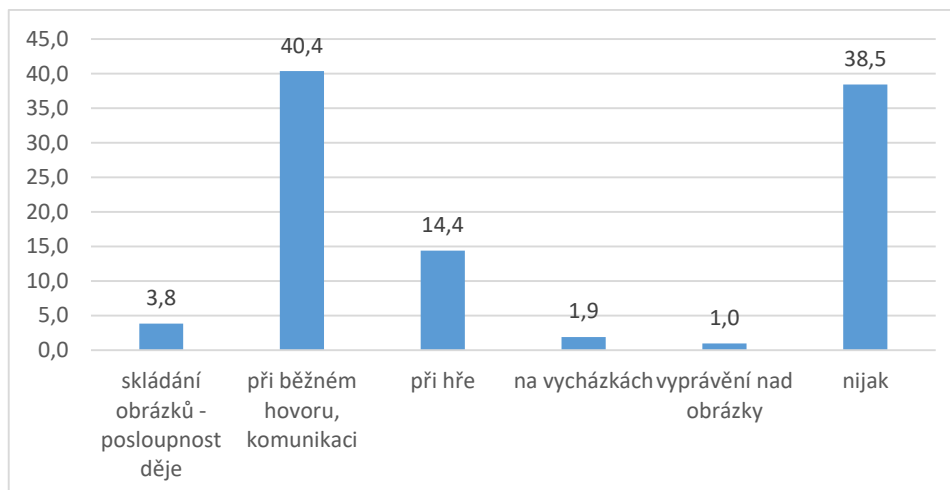
Graf 10 Zkušenosti rodičů s rozvojem matematických představ u dítěte.

V rámci této otázky mohli rodiče vyjádřit, jakým způsobem, pokud vůbec s dítětem procvičují matematické představy. Většina rodičů uvedla alespoň jednu odpověď. Jen 11,5 % dotázaných rodičů odpovědělo, že matematické představy svých předškoláků nijak procvičují. Nejvíce respondentů pak uvedlo, že matematické představy s dítětem procvičují tím, že hrají hry jako je domino nebo člověče nezlob se (39,4 %). Dále pak 36,5 % dotázaných rodičů odpovědělo, že se s dítětem učí porovnávat malý-velký apod. Dále pak 16,3 % dotázaných rodičů uvedlo, že se svým dítětem hrají hry „co do řady nepatří“, 14,4 % rodičů se s dětmi učí řadit podle velikosti. Dále pak 11,5 % dotázaných uvedlo, že se s dítětem učí porovnávat dle více měřítek zároveň (dle tvaru, barvy aj.). Jeden z rodičů pak uvedl, že procvičuje matematické představy s dítětem ještě jinak, a to na počítači.

9) Jak s dítětem rozvíjíte vnímání prostoru a času? (nahore/dole, včera/zítřa, apod.)

Tabulka 11 Zkušenosti s rozvojem vnímání prostoru u dítěte.

	Absolutní počet	%
skládání obrázků - posloupnost děje	4	3,8
při běžném hovoru, komunikaci	42	40,4
při hře	15	14,4
na vycházkách	2	1,9
vyprávění nad obrázky	1	1,0
nijak	40	38,5
celkem	104	100,0

Graf 11 Zkušenosti s rozvojem vnímání prostoru u dítěte.

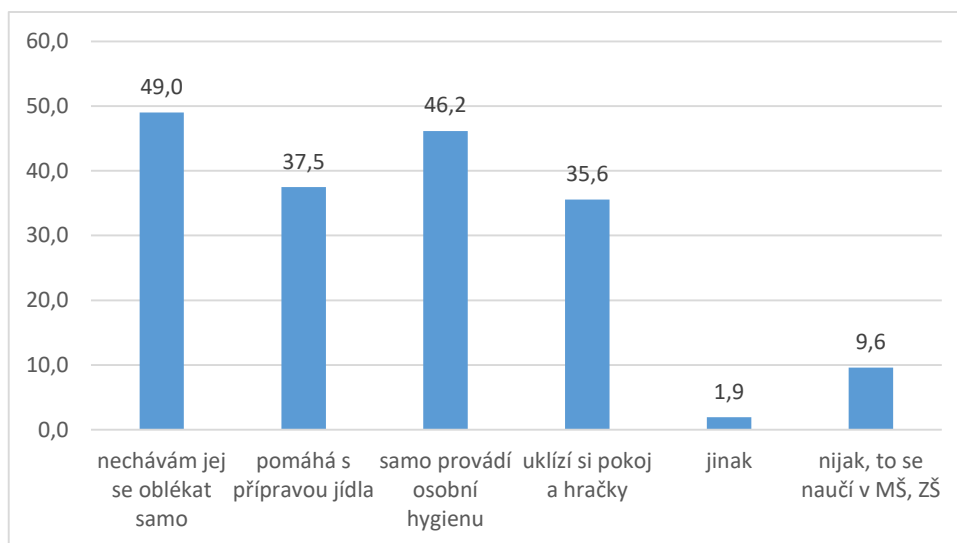
Tato otázka byla volná, přesto se rodiče v některých odpovědích poměrně shodovali, tudíž byly odpovědi respondentů shrnuty do tabulky i grafu. Nejvíce rodičů se shodlo na tom, že vnímání prostoru u dítěte procvičují při běžném hovoru a komunikaci. Dále pak 14,4 % dotázaných odpovědělo, že rozvíjí vnímání prostoru při hře. Dále 3,8 % dotázaných rodičů uvedlo, že rodiče s dítětem skládají obrázky ohledně posloupnosti děje. Dále pak 1,9 % dotázaných uvedlo, že procvičují vnímání prostoru na vycházkách. Dále pak 1,0 % dotázaných uvedlo, že vyprávějí s dítětem nad obrázky.

Poté 38,5 % dotázaných uvedlo, že nepochvičují nijak. Důvodem, proč najednou u této otázky je takové množství záporných odpovědí bude nejspíše v tom, že na rozdíl od předešlých otázek, byla tato otázka volná, tudíž bez nabízených variant odpovědí, které by mohly respondentům naznačit, co vlastně je možné považovat za procvičování prostoru a je možné, že by kladných odpovědí bylo více.

10) Jak vedete dítě k samostatnosti? (můžete vybrat více možností)?

Tabulka 12 Zkušenosti rodičů s přípravou dítěte k samostatnosti.

	Absolutní počet	%
nechávám jej se oblékat samo	51	49,0
pomáhá s přípravou jídla	39	37,5
samo provádí osobní hygienu	48	46,2
uklízí si pokoj a hračky	37	35,6
jinak	2	1,9
nijak, to se naučí v MŠ, ZŠ	10	9,6
celkem	187	179,8

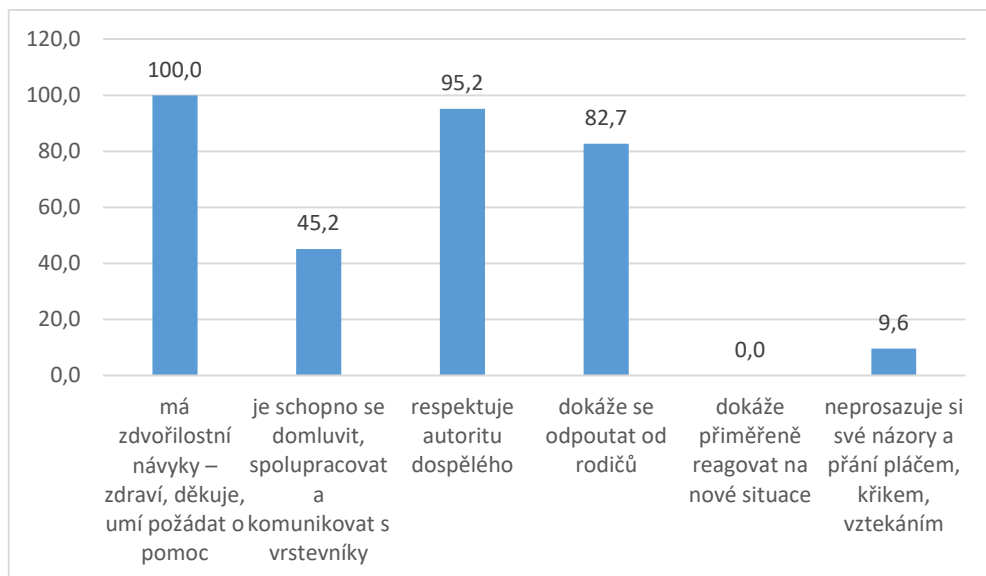
Graf 12 Zkušenosti rodičů s přípravou dítěte k samostatnosti.

Jednou z oblastí rozvoje dítěte je také schopnost jeho samostatnosti. Tu s dítětem opět procvičuje většina dotázaných rodičů, velká část rovnou několika způsoby. Konkrétně téměř polovina (49,0 %) uvedla, že nechávají dítě, aby se samo oblékalo. Poté 46,2 % dotázaných uvedlo, že nechávají dítě samo provádět osobní hygienu. Dále pak 37,5 % dotázaných odpovědělo, že nechávají dítě pomáhat s přípravou jídla. Následně také 35,6 % dotázaných rodičů odpovědělo, že nechávají dítě si uklízet svůj pokoj. Pak ještě 1,9 % respondentů uvedla možnost jinak, kde uvedli samostatnost na počítači. Jen 9,6 % dotázaných rodičů pak odpovědělo, že přípravě dítěte k samostatnosti se nevěnují vůbec nijak.

11) Umí Vaše dítě ovládat své emoce a chovat se přiměřeně v různých situacích?

Tabulka 13 Hodnocení ovládnutí emocí a chování u dítěte.

	Absolutní počet	%
má zdvořilostní návyky – zdraví, děkuje, umí požádat o pomoc	104	100,0
je schopno se domluvit, spolupracovat a komunikovat s vrstevníky	47	45,2
respektuje autoritu dospělého	99	95,2
dokáže se odpoutat od rodičů	86	82,7
dokáže přiměřeně reagovat na nové situace	0	0,0
neprosazuje si své názory a přání pláčem, křikem, vztekáním	10	9,6
celkem	346	332,7

Graf 13 Hodnocení ovládnutí emocí a chování u dítěte.

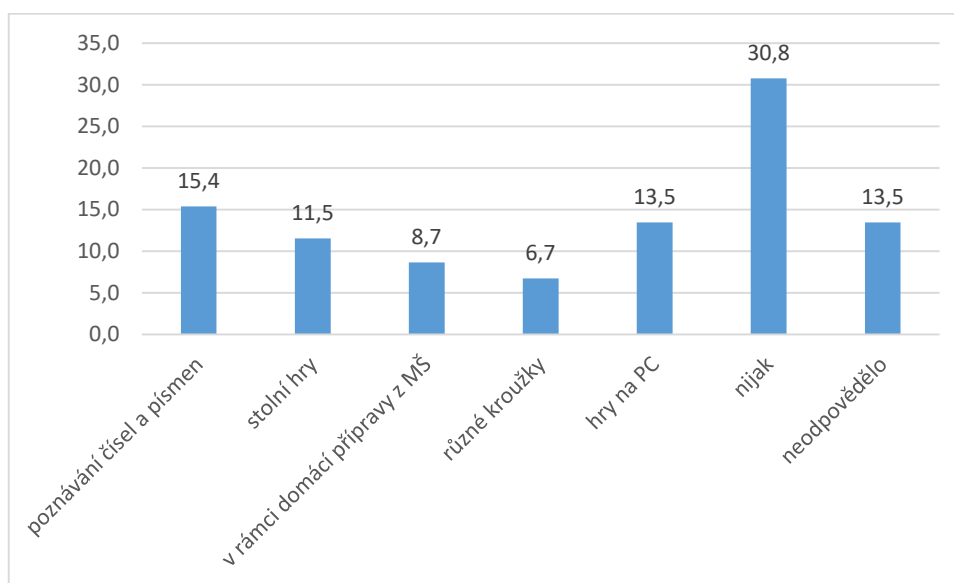
Ovládnutí emocí je rovněž jednou z oblastí, kterou dítě prokazuje svou připravenost na přechod do základní školy. Zde měli rodiče odsouhlasit, zdali jejich dítě disponuje uvedenými schopnostmi, které naznačují, že je dítě schopno ovládat své emoce a chovat se přiměřeně v různých situacích. Zde tedy 100 % rodičů potvrdilo, že jejich dítě disponuje zdvořilostními návyky, umí pozdravit, poděkovat a požádat o pomoc. Poté 95,2 % dotázaných rodičů potvrdilo, že jejich dítě respektuje autoritu dospělého, 82,7 % dotázaných respondentů potvrdilo, že dítě se dokáže odpoutat od rodičů. Poté téměř polovina rodičů (45,2 %) potvrdila, že jejich dítě je schopno se domluvit, spolupracovat a komunikovat s vrstevníky. Žádný z rodičů nevedl, že by jejich dítě dokázalo přiměřeně reagovat na nové situace. Jen 9,6 % dotázaných rodičů pak potvrdilo, že jejich dítě neprosazuje své názory a přání pláčem, křikem nebo vztekáním.

12) Jak jinak se s dítětem na přechod do ZŠ připravujete?

Tabulka 14 Další způsoby přípravy dítěte s rodiči.

	Absolutní počet	%
poznávání čísel a písmen	16	15,4
stolní hry	12	11,5
v rámci domácí přípravy z MŠ	9	8,7
různé kroužky	7	6,7
hry na PC	14	13,5
nijak	32	30,8
neodpovědělo	14	13,5

celkem	104	100,0
--------	-----	-------

Graf 14 Další způsoby přípravy dítěte s rodiči.

Tato poslední otázka zjišťovala, další způsoby, kterými se rodiče věnují přípravě svého dítěte na přechod do základní školy. Jednalo se o otázku volnou, která byla ponechána vlastnímu uvážení a vyjádření rodičů. Z celkového počtu dotázaných 30,8 % dotázaných rodičů odpovědělo, že už se jinak dále nijak nepřipravují s dítětem na přechod do základní školy. Poté je třeba říci, že 13,5 % rodičů neodpovědělo na tuto otázku nijak. Pak 15,4 % dotázaných rodičů odpovědělo, že s dítětem poznávají čísla a písmena. Dalších 11,5 % dotázaných odpovědělo, že hrají stolní hry, 8,7 % dotázaných rodičů dělá s dítětem přípravu, kterou dostávají jako domácí z mateřské školy. Dále 6,7 % dotázaných uvedlo, že navštěvují s dítětem různé kroužky. Zbývajících 13,5 % dotázaných odpovědělo, že hrají s dítětem hry na počítači.

VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH PŘEDPOKLADŮ:

Na základě provedeného dotazníkového šetření je nyní možné vyhodnotit stanovené výzkumné předpoklady:

Výzkumný předpoklad 1: Více než tři čtvrtiny dotázaných rodičů potvrzují, že se s dítětem doma záměrně věnují jeho přípravě na přechod do základní školy.

Výzkumný předpoklad je možné potvrdit.

Více než tři čtvrtiny dotázaných respondentů potvrdily, že záměrně pracují s dítětem na přípravě na jeho přechod do základní školy. Je však třeba na druhou stranu upozornit, že větší polovina rodičů uvedla, že takto konají spíše výjimečně. Pouze 12,5 % dotázaných rodičů uvedlo, že se předškolní přípravě dětí věnují pravidelně, což je dost málo.

Důvodem této skutečnosti může být například fakt, že vlastně většina dotázaných rodičů byli rodiče dětí, které navštěvují mateřské školy. Navíc v jedné z počátečních otázek rodiče potvrdili, že shledávají roli mateřské školy v přípravě dítěte na přechod do ZŠ jako důležitou. Důvodem tak může být, že v tomto ohledu někteří rodiče spoléhají právě na přípravu vedenou v mateřských školách. Případně může být důvodem i skutečnost, že rodiče nevidí u svého dítěte důvody k nějaké speciální přípravě, pokud se jim jeví jeho vývoj v pořádku a nezaznamenávají žádné komplikace či problémy. Může jim tak přijít zbytečně do přípravy dítěte zasahovat, aby pak zbytečně v základní škole nebylo před svými spolužáky a nenudilo se (viz např. Šulová, 2014, s. 19-20).

Výzkumný předpoklad 2: Více než polovina rodičů uvádí příklady domácí přípravy dítěte na přechod do základní školy.

Výzkumný předpoklad je možné potvrdit.

U každé jednotlivé otázky rodiče uváděli vždy nějaké způsoby, kterými u svého dítěti rozvíjejí jednotlivé oblasti (grafomotoriku, prostorové vnímání, řeč apod.). Navíc je třeba říct, že u některých otázek dokonce rodiče volili více než jednu z nabízených možností. Nejvíce odpovědi respondenti uváděli ohledně vedení dítěte k samostatnosti a poté u procvičování sluchového vnímání, ale více než jednu odpověď bylo možné zaznamenat i otázek ohledně procvičování zrakového vnímání dítětem a rozvíjení zrakových představ.

Ovšem je třeba také uvést, že u volných otázek rodiče volili obvykle méně odpovědí, což může naznačovat určitou nevhodnost ve využití volných otázek, které rodiče zřejmě příliš nemotivovaly k vypisování odpovědí. Možné je, že se jim některé aktivity nemusely dát do souvislosti s tím, že by se mohlo jednat o formu či metodu přípravy dítěte na přechod do základní školy, tudíž je ani nevypisovali. Pokud měli u otázek uvedené některé varianty, tak je spíše volili proto, že je s dítětem reálně dělají a třeba si v tu chvíli ani nemusí uvědomovat, že tak své dítě připravují na základní školu (např. čtením pohádek).

Navíc je zde fakt zjištěný v rámci předešlého výzkumného předpokladu, a to, že se tato příprava neodehrává zřejmě pravidelně, ale spíše jen výjimečně. Lze se tak jen domnívat, jestli je tato příprava dostačující.

5 DOPORUČENÍ DO RAXE

Ačkoliv se stanovené pozitivně nastavené výzkumné předpoklady potvrdily, je přesto možné nalézt skutečnosti, které by si zasloužily jisté doporučení do praxe. Jednoznačně je tak možné zmínit výjimečnost přípravy ze strany rodičů. Ačkoliv poté v následujících otázkách rodiče uváděli často ne jeden způsob, kterým své dítě připravují, předtím uvedli, že příprava je vesměs výjimečná. Jistým vysvětlením zde sice může být, že rodiče si nemuseli uvědomovat, že některé aktivity, které s dítětem provádí, lze považovat za přípravu na přechod do základní školy, přesto je na místě doporučit zintenzivnění přípravy. Důležité je to také hlavně proto, že dotazovanými byli rodiče děti předškolních, tedy již v posledních ročnících před nástupem do základní školy.

Rodičům tak lze doporučit, aby se více zajímali o rozvoj svých dětí. Tím by vše mělo začít. Doporučit lze k tomu jak samostudium, tak konzultace s učiteli mateřských škol či jinými odborníky na tuto záležitost (třeba i dětským lékařem). Na internetu lze dnes nalézt mnoho možností a způsobů, jak rozvíjet s dítětem jeho pozornost, řeč, sluchové či prostorové vnímání. Je však pravdou, že vzhledem k obrovskému množství zdrojů, bývá někdy komplikované se v nich zorientovat a vybrat ty opravdu kvalitní. Lze tak doporučit především studium opravdu relevantních zdrojů, případně zakoupení knih.

Nezbytnou součástí přípravy dítěte pak musí být čas věnovaný předškolákovi v domácím prostředí. Rodiče si musí umět najít čas na to, aby se mohli věnovat řádnému rozvoji svého dítěte. V dnešní době je sice možné využít plno interaktivních a vzdělávacích hraček, ale i u těch je vhodná kontrola a dozor rodičů, jestli je dítě používá správně. Ne výjimečnou odpovědí rodičů bylo, že děti v přípravě využívají počítače. Pakliže se jedná o využívání vzdělávacích programů či her, lze to do jisté míry tolerovat. Rodiče by si ale zajisté měli dát pozor na to, aby již tak malým dětem nevznikal nezdravý návyk dítěte na počítači a aby se počítač nestal způsobem, jak se zbavit či si odpočinout od aktivního dítěte.

Zřejmým doporučením je zintenzivnění spolupráce rodičů a mateřské školy, respektive učitelů mateřské školy. Rodiče by neměli žít v domněnách, že mateřská škola je absolutně odpovědná za přípravu jejich dítěte na vstup do základní školy. Není v možnostech učitelek mateřské školy, aby se mohly dostatečně věnovat každému dítěti. Některým dětem bezesporu může příprava v mateřské škole stačit, přesto ale nelze opomenout úlohu rodičů, kteří znají nejlépe individualitu a specifika svého dítěte a nejlépe mu budou schopni pomoci s některými problémy, se kterými se může během svého vývoje potýkat.

Mateřská škola, respektive učitel mateřské školy může být navíc tím činitelem, který u dítěte rozpozná některé problémy, respektive slabší stránky dítěte, ve kterých oproti jiným dětem zaostává a může rodiče na to upozornit, případně je motivovat k tomu, aby se dané oblasti více doma věnovali a rozvíjeli ji. Rodiče si totiž nemusí některé slabiny svého dítěte uvědomovat nebo připouštět. Nebo si to mohou uvědomovat, ale nemusí tušit, jakým způsobem se k tomu postavit, jaké metody použít, jestli je možné vyřešit daný problém pouhou intenzivní domácí přípravou nebo už za pomoci odborníka. O to důležitější je, aby rodiče spolupracovali s učiteli svých dětí a zajímali se o to, jak se dítě v mateřské škole projevuje a chová. K tomu lze využít, jak běžného setkává rodiče s dítětem během vyzvedávání dítěte, ale i domluvených osobních schůzek.

Jednou z možností je pochopitelně i v teoretické části práce uváděla edukačně stimulační skupina, neboť jak uvádí Bytešníková (2012, s. 100) důležitou podmínkou účasti v programu je právě přítomnost rodiče dítěte. Rodiče jsou v programu vždy detailně seznamováni s cílem prováděných aktivit. Navíc je pozitivní, že rodiče ve skupinách získají důležité náměty pro další rozvoj jejich potomka a sami se stanou účastníky praktických cvičení, které pak mohou intenzivně také procvičovat doma se záměrem zvýšit šance svého dítěte na úspěšný přestup do základní školy a také jeho úspěšné fungování v prvním ročníku.

ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce s názvem „Příprava dítěte na školu z pohledu rodiny“ se ve svém obsahu především zaměřila na oblast rodičovské přípravy dětí v předškolním věku na přechod do základní školy. Ačkoliv totiž sice dnes většina dětí navštěvuje mateřskou školu a plánuje se poslední ročník přípravy v mateřské škole učinit povinným, jsou to rodiče, kteří stále mají největší úlohu a také možnost se věnovat rozvoji svého dítěte. Cílem práce tak bylo zjistit, jak rodiče přistupují k přípravě dítěte na školu a jaké formy činností využívají k přípravě dítěte na povinnou školní docházku.

Text bakalářské práce byl rozdělen na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části bylo nejprve vysvětleno, co je školní zralost a připravenost, jakými dovednostmi a schopnostmi předškoláků se naplňuje, jak je možné ji diagnostikovat, včetně zmínění případného odkladu povinné školní docházky ve chvíli, kdy dítě připravené a zralé není. Následovala kapitola věnovaná přípravě na přechod do základní školy, především se zřetelem na definování motorického, kognitivního a sociálně-emočního vývoje předškoláka, současně s vývojovými úkoly tohoto období. V rámci této kapitoly byla objasněna i příprava v mateřské škole. Poslední kapitola teoretické části se zaměřila na problematiku přípravy předškolních dětí v rodinách.

V teoretické části práce tak byly prezentovány oblasti, na které by se rodiče při přípravě svého potomka na přechod do základní školy měli zaměřovat a jakým způsobem (rozvoj řeči, zrakového vnímání, sluchového vnímání, prostorového vnímání apod.). Význam v přípravě dítěte na přechod do základní školy byl rovněž sledován i ve vztahu ke spolupráci rodiny a mateřské školy, respektive učitelky mateřské školy z pohledu rodičů. Uvedena byla i role edukativně-stimulačních skupin jakožto možnosti podpory spolupráce rodičů a mateřské školy.

V praktické části práce pak bylo prezentováno dotazníkové šetření. Jeho respondenty byli rodiče dětí v předškolním věku, konkrétně ve věku těsně před nástupem do základní školy. V dotazníku byli rodiče dotazováni na různé oblasti přípravy předškoláka, respektive tedy na to, zdali rodiče se svým dítětem realizují nějakým způsobem přípravu na základní školu prostřednictvím procvičování jednotlivých oblastí, tedy zrakového a sluchového vnímání dítěte, jeho prostorového vnímání, motoriky apod. Cílem praktické části bylo zjistit, jak reálně probíhá v dotázaných rodinách tato příprava.

Z provedeného dotazníkového šetření vyplynulo, že dotázaní rodiče se přípravě svých dětí předškolního věku věnují. Faktem ovšem je, že také uvedli, že převážně se jedná o přípravu výjimečnou, a ne pravidelnou a zřejmě cílenou přesně na předškolní přípravu přechodu na základní školy. Jako důvody bylo zamýšleno několik teorií, kdy jednou může být to, že rodiče v této přípravě nechávají hlavní část zodpovědnosti na předškolní instituce, což není úplně ideální. V rodině stejně dítě tráví nejvíce svého času. Navíc jsou to rodiče, kteří detailně znají (nebo by měli znát) specifika svého dítěte, jeho schopnosti, potenciál, pracovní tempo i možnosti. Rodiče by se rozhodně na mateřskou školu v tomto ohledu spoléhat neměli.

Za ideální se však jeví zajisté spolupráce mezi mateřskou školou a rodiči dítěte v předškolním věku. Učitelky mateřské školy jsou odborníky na oblast předškolního vzdělávání, rodiče jsou zase odborníky na své dítě. Proto je ideální zkombinovat uvedené k co nejlepšímu rozpoznání schopností a případných problémů předškoláka zavčas tak, aby bylo možné do doby přechodu na základní školu učinit nápravu a dítě efektivně připravit jak na přechod, tak na následné zdárné zvládnutí adaptace na školské prostředí. Navíc, jak bylo ukázáno v dotazníkovém šetření, k náležitému rozvoji dítěte předškolního věku je možné využít v určitých případech naprosto finančně, organizačně i časově nenáročné metody a pomůcky. Naopak je vhodné se ale určitě vyvarovat v přípravě dítěte na ponechání dítěte, aby sedělo jen u počítače apod. Příprava ze strany rodičů je tak velmi podstatná a je vhodné ji věnovat dostatek pozornosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. Diagnostika dítěte předškolního věku. Brno: Computer Press, 2007, 1. vydání, ISBN 978-80-251-1829-0.
- BYTEŠNÍKOVÁ, I. Komunikace dětí předškolního věku. Praha: Grada Publishing a.s., 2012. 236 s. ISBN 9788024730080.
- DITTRICH, Pavel. Pedagogicko-psychologická diagnostika. 2. Vyd. H & H, 1993. 121 s. ISBN 978-80-8546-706-2.
- FRANCLOVÁ, M. Zahájení školní docházky. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4463-6.
- HOSKOVCOVÁ, S. Psychická odolnost předškolního dítěte. Praha: Grada, 2006. 160 s. ISBN 978-80-247-1424-0.
- CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- JAKABČIČ, I. Základy vývinovej psychológie. Iris, 2002. ISBN 80-89018-34-3.
- JUCOVIČOVÁ, D.; ŽÁČKOVÁ, H. Je naše dítě zralé na vstup do školy? Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. 150 s. ISBN 9788024747507.
- KOŤÁTKOVÁ, S. Dítě a mateřská škola. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.
- KUTÁLKOVÁ, D. Jak připravit dítě do první třídy. Praha: Grada Publishing, a.s. 2010. 208 s. ISBN 978-80-247-3246-6.
- LANGMEIER, J; KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. 3. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 978-80-247-1284-0.
- LADD, G. W.; HERALD, S. L.; KOCHER, K. P. School Readiness: Are There Social Prerequisites? In Early Education and Development. 2006. Vol. 17, Iss. 1, pp. 115-150.
- MAJERČÍKOVÁ, J. Sporné aspekty úzkých vzťahov rodiny a školy na začátku vzdelávania. Studia paedagogica, 2015. roč. 20, č. 1, s. 29 – 44.
- MŠMT. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. [online]. 2014 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>. ISBN 80-87000-00-5.
- OPRAVILOVÁ, E. Předškolní pedagogika. Praha: Grada Publishing, a.s., 2016. 224 s. ISBN 9788024751078.

POSPÍŠILOVÁ, R. Role rodičů v domácí přípravě do školy. In *Studia paedagogica*. 2011. roč. 16, č. 2, s. 171-182.

PTÁČEK, R.; KUŽELOVÁ, H. *Vývojová psychologie pro sociální práci*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013. ISBN 978-80-7421-060-0.

SOUTNEROVÁ, V. Role učitelky MŠ. In *Informatorium*. 2006, č. 3, s. 6.

SYSLOVÁ, Z.; BORKOVCOVÁ, I.; PRŮCHA, J. *Péče a vzdělávání dětí v raném věku Komparace české a zahraniční studie*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 216 s. ISBN 978-80-7478-354-8.

ŠMELOVÁ, E. Předškolní vzdělávání očima rodičovské veřejnosti. In *Pedagogická orientace*. 2005, č. 1, s. 52-57. ISSN 1211-4669.

ŠULOVÁ, L. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer. 2014. ISBN 978-80-7478-542-9.

ŠULOVÁ, L. Nástup dítěte do školy jako významný vývojový mezník. In *Poradce ředitelky mateřské školy*. 2016. roč. V, č. 5, s. 18-23.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. 468 s. ISBN 80-246-0956-8.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Pohlaví respondentů (zdroj: Vlastní).....	40
Tabulka 2 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (zdroj: Vlastní).....	41
Tabulka 3 Názory na důležitost přípravy dítěte v mateřské škole pro úspěšný vstup dítěte do ZŠ (zdroj: Vlastní).....	42
Tabulka 4 Probírání tematiky školy s dítětem (zdroj: Vlastní).....	43
Tabulka 5 Zkušenosti se záměrnou přípravou dítěte na přechod do ZŠ (zdroj: Vlastní).	44
Tabulka 6 Zkušenosti rodičů s rozvojem grafomotoriky u dítěte (zdroj: Vlastní).	45
Tabulka 7 Zkušenosti rodičů s procvičováním řeči dítěte (zdroj: Vlastní).....	46
Tabulka 8 Zkušenosti rodičů s procvičováním sluchového vnímání dítěte (zdroj: Vlastní).	47
Tabulka 9 Zkušenosti rodičů s procvičováním zrakového vnímání s dítětem (zdroj: Vlastní).	48
Tabulka 10 Zkušenosti rodičů s rozvojem matematických představ u dítěte (zdroj: Vlastní).	49
Tabulka 11 Zkušenosti s rozvojem vnímání prostoru u dítěte (zdroj: Vlastní).	50
Tabulka 12 Zkušenosti rodičů s přípravou dítěte k samostatnosti (zdroj: Vlastní).	51
Tabulka 13 Hodnocení ovládnutí emocí a chování u dítěte (zdroj: Vlastní).	52
Tabulka 14 Další způsoby přípravy dítěte s rodiči (zdroj: Vlastní).....	53

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Pohlaví respondentů (zdroj: Vlastní).....	41
Graf 2 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (zdroj: Vlastní).....	42
Graf 3 Názory na důležitost přípravy dítěte v mateřské škole pro úspěšný vstup dítěte do ZŠ (zdroj: Vlastní).....	43
Graf 4 Probírání tematiky školy s dítětem (zdroj: Vlastní).	44
Graf 5 Zkušenosti se záměrnou přípravou dítěte na přechod do ZŠ (zdroj: Vlastní).	45
Graf 6 Zkušenosti rodičů s rozvojem grafomotoriky u dítěte (zdroj: Vlastní).	46
Graf 7 Zkušenosti rodičů s procvičováním řeči dítěte (zdroj: Vlastní).	47
Graf 8 Zkušenosti rodičů s procvičováním sluchového vnímání dítěte (zdroj: Vlastní).	48
Graf 9 Zkušenosti rodičů s procvičováním zrakového vnímání s dítětem (zdroj: Vlastní).	49
Graf 10 Zkušenosti rodičů s rozvojem matematických představ u dítěte (zdroj: Vlastní).	50
Graf 11 Zkušenosti s rozvojem vnímání prostoru u dítěte (zdroj: Vlastní).	51
Graf 12 Zkušenosti rodičů s přípravou dítěte k samostatnosti (zdroj: Vlastní).	52
Graf 13 Hodnocení ovládnutí emocí a chování u dítěte (zdroj: Vlastní).	53
Graf 14 Další způsoby přípravy dítěte s rodiči (zdroj: Vlastní).	54

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO RODIČE

Dobrý den,

jmenuji se Hana Hřebačková. Studuji na vysoké škole Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, obor Učitelství pro mateřské školy. Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění mého dotazníku, který poslouží jako podklad pro Bakalářskou práci na téma „Příprava dítěte na školu z pohledu rodiny“. Dovoluji si Vás rovněž požádat o co nejpřesnější a pravdivé vyplnění dotazníku. Účast ve výzkumu je anonymní a dobrovolná. Předem děkuji za spolupráci. U každé otázky prosím zakroužkujte odpověď, pokud není u dané otázky uvedeno jinak.

Jste:

- a) žena
- b) muž

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání je:

- a) základní
- b) středoškolské bez maturity
- c) středoškolské s maturitou
- d) vysokoškolské

- 1) Máte za to, že příprava dítěte v mateřské škole je důležitým předpokladem pro úspěšný nástup dítěte do základní školy?
  - a) určitě ano
  - b) spíše ano
  - c) spíše ne

- 2) Probíráte s dítětem téma základní školy (jak se bude do základní školy připravovat, jaké tam bude mít spolužáky aj.) v rámci jeho přípravy na přechod do ZŠ?
  - a) ano, pořád
  - b) ano, často
  - c) ano, ale výjimečně
  - d) ne

- 3) Pracujete záměrně s dítětem na přípravě na jeho přechod do ZŠ (podpora školní připravenosti)?
  - a) ano, pravidelně
  - b) ano, občas
  - c) ano, ale výjimečně
  - d) ne, to je role MŠ
  - e) ne

4) Rozvíjíte u svého dítěte grafomotoriku? (můžete vybrat více odpovědí)

- a) ne
- b) kreslíme, vybarvujeme
- c) správné držení tužky
- d) dítě kreslení nevyhledává
- e) jinak

.....
.....

5) Procvičujete s dítětem řeč? Pokud ano, uveďte prosím jak.

- a) ano
- b) nepotřebujeme procvičovat
- c) navštěvujeme logopeda

.....
.....

6) Jak procvičujete sluchové vnímání? (můžete vybrat více odpovědí)

- a) převyprávění děje pohádky
- b) hrajeme slovní fotbal
- c) vytleskáváme spolu písničky
- d) jinak

.....
.....

- e) nijak

7) Jak procvičujete zrakové vnímání? (můžete vybrat více odpovědí)

- a) hrajeme pexeso
- b) skládáme puzzle
- c) hledáme rozdíly mezi obrázky
- d) jinak

.....
.....

- e) nijak

8) Jak rozvíjíte u dítěte matematické představy? (můžete vybrat více odpovědí)

- a) učíme porovnávat (malý-velký, více-méně aj.)
- b) učíme se porovnávat dle více měřítek zároveň (dle tvaru, barvy aj.)
- c) učíme se řadit podle velikosti
- d) hrajeme, co do řady nepatří (zelenina mezi ovoce aj.)
- e) hrajeme hry jako domino, člověče nezlob se

f) jinak

.....
.....

g) nijak

9) Jak s dítětem rozvíjíte vnímání prostoru a času? (Nahoře/dole, včera/zítřa, apod.)

.....
.....
.....
.....
.....

10) Jak vedete dítě k samostatnosti? (můžete vybrat více možností)?

a) nechávám jej se oblékat samo

b) pomáhá s přípravou jídla

c) samo provádí osobní hygienu

d) uklízí si pokoj a hračky

e) jinak

.....
.....

f) nijak, to se naučí v MŠ, ZŠ

11) Umí Vaše dítě ovládat své emoce a chovat se přiměřeně v různých situacích? (zakroužkujte, co Vaše dítě již zvládá)

a) má zdvořilostní návyky – zdraví, děkuje, umí požádat o pomoc

b) je schopno se domluvit, spolupracovat a komunikovat s vrstevníky

c) respektuje autoritu dospělého

d) dokáže se odpoutat od rodičů

e) dokáže přiměřeně reagovat na nové situace

f) neprosazuje si své názory a přání pláčem, křikem, vztekáním

12) Jak jinak se s dítětem na přechod do ZŠ připravujete?

.....
.....